

Minna Hautala

Lemmikkieläimet lapsen kehityksen tukena

Opinnäytetyö

Kevät 2013

Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaalian koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Minna Hautala

Työn nimi: Lemmikkieläimet lapsen kehityksen tukena

Ohjaaja: Kerttu Veikkola

Vuosi: 2013

Sivumäärä: 75

Liitteiden lukumäärä: 4

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli saada tietoa siitä, miten lemmikkieläimet voivat olla tukena lapsen kehityksessä. Tutkimuksen päätavoitteena oli saada tietoa leikki-ikäisten lasten vanhemmilta lemmikkieläinten vaikutuksesta lapsen kehitykseen sekä selvittää, millä tavoin he sen kokevat. Tarkastelen tutkimuksessani lemmikkieläinten ja lasten suhdetta, ja miten heidän yhdessäolo voi vaikuttaa lapsen kehitykseen.

Työn teoreettisessa osassa käsittelen lapsen kehitystä niillä osa-alueilla joihin lemmikkieläimillä on mahdollisuus vaikuttaa. Tutkimukseni on laadullinen tutkimus. Aineisto tutkimukseeni on kerätty alle kouluikäisten lasten vanhemmilta, joilla perheessä on lemmikkieläimiä. Lisäksi aineistoa sain kahdelta perhepäivähoitajalta, joiden kotona on lemmikkieläimiä hoitolasten kanssa päivittäisissä toiminnoissa mukana. Aineiston keruun toteutin kyselylomakkeella, jossa oli avoimia kysymyksiä.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että lasten vanhemmat olivat vakuuttuneita lemmikkieläinten vaikutuksista lapsen kehitykseen eri osa-alueilla. He kokivat lemmikkieläinten osallisuuden kehittäväksi mm. lapsen sosiaalisia taitoja, psyykkistä kehitystä, itsetuntoa ja vastuullisuutta sekä auttavan lapsen ilmaisemaan tunteitaan.

Avainsanat: lapsi, lapsen kehitys, lemmikkieläin, koira

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Work

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Minna Hautala

Title of thesis: Pets as support of the child's development

Supervisor(s): Kerttu Veikkola

Year: 2013

Number of pages: 75

Number of appendices: 4

The purpose of my thesis was to get information about how the pets can be as support in the child's development. The main purpose was to get information from the parents of children under school age, how the pets influence the child's development and to find out how they experience it. I examine in my research the relationship between pet and child and how their time together can affect the child's development.

In the theoretical part of my research I deal with child development in those areas where pets have a possibility to affect on. My research is a quality research. The material of this study has been collected from the parents of children under school age which have pets. In addition, I got material from two childcare providers who have pets in their home and the pets are involved in day-to-day activities with the children. The information for the research was gathered through a questionnaire which had open questions.

The research showed that the parents were convinced by pets' influence in different areas on children's development. They thought that the involvement of pets develops child's social skills, psychological development, self-esteem and responsibility and helps the child to express feelings, among other things.

Keywords: child, child's development, pet, dog

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	6
2 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TAVOITTEET.....	8
2.1 Tutkimuksen tavoite.....	8
2.2 Tutkimuskysymykset.....	8
3 LEIKKI-IKÄISEN LAPSEN KEHITYS.....	9
3.1 Sosiaalinen kehitys.....	10
3.2 Itsetunnon- ja vastuullisuuden kehitys.....	12
3.3 Psyykkinen kehitys.....	13
3.3.1 Persoonallisuuden kehitys.....	15
3.3.2 Tunteiden kehitys.....	17
4 LEMMIKKIELÄIN.....	23
4.1 Mitä tarkoitetaan lemmikkieläimillä.....	23
4.2 Koira lemmikkieläimenä.....	24
5 LEMMIKKIELÄIMEN SUHTEEN MERKITYS LAPSELLE.....	26
5.1 Kiintymyssuhteiden merkitys lapselle.....	26
5.2 Yksinäisten lasten ja lemmikkieläinten suhde.....	27
5.3 Lapsen kehittyminen koiran kanssa.....	28
5.4 Perheeseen tulee koira.....	30
5.5 Terapiakoira- ja kaverikoira- toiminnan tarkastelua.....	32
6 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA LAPSEN JA ELÄIMEN SUHTEESTA.....	36
6.1 Lapselle tärkeitä ihmisiä ja eläimiä.....	36
6.2 Lapsen vuorovaikutus eläimen kanssa.....	38
6.3 Lemmikin vaikutus lapsen kaverisuhteisiin.....	38
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	40
7.1 Laadullinen tutkimus.....	40
7.2 Tutkimuskohde ja tutkimuksen kulku.....	41
7.3 Kyselylomaketutkimus.....	43

7.4 Tutkimusaineiston keruu	44
7.5 Tutkimusaineiston analyysi	46
8 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	48
8.1 Taustatiedot	48
8.2 Lapsen sosiaalinen kehitys	48
8.3 Lapsen vastuullisuuden ja itsetunnon kehitys	50
8.4 Lapsen psyykkinen kehitys	51
8.4.1 Lapsen persoonallisuuden kehitys	52
8.4.2 Lapsen tunne-elämän kehitys	53
8.5 Lapsen kiintymyssuhteen muodostuminen	55
8.6 Lemmikin suhde lapseen ja perheeseen	56
8.7 Lemmikkien vaikutus vuorovaikutustaitojen kehittymiseen	59
8.8 Lasten ja koirien kasvattaminen sekä leikkikaveruus	60
8.9 Vastaajien näkemys lemmikeistä päivähoitossa	62
8.10 Johtopäätökset.....	63
9 LEMMIKIT MUKANA PÄIVÄHOIDOSSA.....	65
10 POHDINTA	69
LÄHTEET	72
LIITTEET	76

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheeksi valitsin lemmikkieläimet lapsen kehityksen tukena siksi, että molemmat aihealueet kiinnostavat itseäni. Olen työskennellyt lasten parissa 17 vuoden ajan sekä itselläni on ollut koiria lähes 30 vuotta. Tietoa eläinten positiivisesta vaikutuksesta ihmisiin sekä lasten kasvusta ja kehityksestä itselleni on vuosien myötä karttunut, joten haluan opinnäytetyössäni selvittää, miten lemmikkieläimet voivat olla tukena lapsen kehityksessä. Lapsen kehitystä ja lemmikkieläinten välistä suhdetta on aiemmin tutkittu melko vähän ja sen vuoksi aihe on itselleni mielenkiintoinen ja haluan tutkia näihin aiheisiin liittyviä asioita, jotka voivat olla vaikuttamassa lemmikkien välityksellä lapsen kehitykseen.

Aiheeni on melko laaja, mutta perehdyn tässä työssä lapsen kehityksessä niihin alueisiin, joihin lemmikkieläin voi olla vaikuttamassa. Tämän vuoksi selvitän tutkimukseni teoriaosassa lapsen sosiaalista ja psyykkistä kehitystä sekä tunne-elämän, itsetunnon ja vastuullisuuden sekä persoonallisuuden kehittymistä. Aihepiiriltään tutkimus on mielestäni ajankohtainen, koska lapsen sosiaalisuuteen ja tunne-elämän kehittymisen edesauttamiseen tarvitaan uusia ja hyväksi todettuja menetelmiä.

Lapsen tunne-elämän kehitykseen ja tunneilmaisun kehittymiseen lemmikkieläimillä on suuri merkitys lapsen elämässä. Tunnetaitojen oppimisen perusta alkaa varhaislapsuudesta. Lapsi tarvitsee opettelua, tukea ja esimerkkejä tunteiden esiinsaamiseksi (Isokorpi 2004, 127). Ihmisen tulisi oppia hallitsemaan tunteitaan käyttämällä niitä omia tavoitteita ja päämääriä tukevalla tavalla. Mikäli tunteiden hallinta ei ole kontrolloitua, sosiaaliset suhteet kärsivät. (Isokorpi 2004, 21–22.) Selvitän myös mitä lemmikkieläimillä tarkoitetaan sekä terapiakoiratoiminnan mahdollisuuksia, jotka voivat olla vaikuttamassa lapsen kehitykseen. Terapiakoirien tarkoituksena ei ole viihdyttää koirien omistajia, vaan antaa ystävyyttä, läheisyyttä ja sanatonta lämpöä laitostuneille ihmisille (SATHY ry., [viitattu 1.5.2013]). Perehdyn jonkin verran myös tämänhetkisiin päivähoidopalveluihin kotipaikkakunnallani ja siihen, miten niitä voitaisiin kehittää lasten ja lemmikkien näkökulmassa.

Tutkimuksen tekeminen alkoi siitä, että mietin työlleni aiheen. Aiheenalinnan jälkeen aloitin tutustumisen aiheeseen liittyvään lähdemateriaaliin. Tämän jälkeen aloin miettimään tutkimukseni tutkimusongelmia, joiden määrittelyn jälkeen perehdyin tutkimuskirjallisuuteen, jonka avulla näkemys tutkimuksen tekemisestä hienan helpottui.

Opinnäytetyössäni käytän laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jostakin ilmiöstä (Eskola & Suoranta 1998, 61). Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on myös kuvata todellista elämää. Todellisuuden ymmärretään olevan moninainen, mutta kuitenkin toinen toisiinsa vaikuttavista tapahtumista koostuva. Kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä on, että tieto hankitaan todellisissa tilanteissa ja ihminen on tiedonkeruussa tiedonantaja, kohdejoukko on tarkoituksenmukaisesti valittu ja tapaukset ymmärretään ainutlaatuisiksi. Niiden avulla ei saada suoraan yleistettävää tietoa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157, 160.) Opinnäytetyöni tutkimusaineisto on kerätty kyselylomakkeella sellaisilta perheiltä, joilla on lemmikkieläimiä ja alle kouluikäisiä lapsia. Aineistoni koostuu lasten vanhempien kokemuksista. Kyselylomakkeeseen vastanneissa perheissä kaikissa oli lemmikkieläimenä koira, joten käsittelen työssäni koira lemmikkieläimenä. Lisäksi olen saanut tutkimukseeni näkökulmaa kahdelta perhepäivähoitajalta, joilla on kotona koiria hoitolasten kanssa päivän toiminnassa mukana.

Eläinten kanssa toimimista voidaan käyttää jossain määrin myös lasten ja nuorten sosiaalisen kasvun tukemisessa. Eläinten terapeuttinen vaikutus ihmisiin on tiedostettu, ja eläinten mukana oloa, apua tarvitsevien ihmisten kanssa toimimiseen voisi lisätä. (Palola 2003, 78.) Opinnäytetyöni lopussa käsittelen eläinavusteisen toiminnan mahdollista lisäämistä sosiaalialalla varhaiskasvatuksen sektorille, koska muilla sosiaalialan sektoreilla toimintaa on jo käytetty ihmisten hyvinvointiin useiden vuosien ajan. Tulevaisuuden päivähoitopalvelujen valinnanmahdollisuuksiin voisi kuulua myös eläinavusteinen toiminta.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TAVOITTEET

2.1 Tutkimuksen tavoite

Tutkimukseni tarkoituksena on saada tietoa leikki-ikäisten lasten vanhemmilta lemmikkieläinten vaikutuksesta lapsen kehitykseen sekä selvittää, millä tavoin he sen kokevat. Tutkimuksessani käsittelem myös päivähoitopalveluihin valinnanmahdollisuuksia siitä näkökulmasta, jossa lemmikkieläimiä voitaisiin ottaa mukaan päivähoiton arkeen.

2.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymyksiksi olen laatinut seuraavat kysymykset, joista yksi on pääkysymys ja kaksi ovat alakysymyksiä:

- 1) Miten lemmikkieläimet voivat vaikuttaa lapsen kehitykseen vanhempien näkökulmasta?
 - Miten lapsen ja lemmikkieläimen suhde voi kehittää lasta?
 - Onko lemmikkieläimillä vaikutusta perheen lapsien sosiaaliseen kehitykseen, itsetunnon ja vastuullisuuden kehitykseen, psyykkiseen kehitykseen, persoonallisuuden kehitykseen sekä tunteiden kehitykseen ja vuorovaikutukseen?

3 LEIKKI-IKÄISEN LAPSEN KEHITYS

Tässä luvussa käsittelen leikki-ikäisen lapsen kehitystä aluksi yleisesti, koska tutkimukseni kohdentuu alle kouluikäisiin lapsiin. Lapsen kehityksen käsittelyn jälkeen perehdyn sosiaaliseen kehitykseen, itsetunnon ja vastuullisuuden kehitykseen, psyykkiseen kehitykseen, persoonallisuuden kehitykseen ja tunteiden kehitykseen sen vuoksi, että pidän mahdollisena lemmikkieläinten vaikutusta lapsen kehitykseen edellä mainituilla osa-alueilla. Kappaleen lopussa tarkastelen tunteiden harjoittamisen ja oppimisen tärkeyttä.

Kronqvist ja Pulkkinen (2007, 30-32) sekä Vilkkio-Riihelä ja Laine (2005, 10) tarkastelevat ihmisen kehitystä erottelemalla fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen osa-alueen toisistaan. Nämä kuvaavat kokonaiskehityksen perustana olevia inhimillisen elämän puolia. Muutokset kaikilla osa-alueilla vaikuttavat toisiinsa ja tapahtuvat toisiinsa sidoksissa. Yhden osa-alueen kehitys edistää myös muiden alueiden kehitystä. Fyysinen ja motorinen kehitys tarkoittaa hermoston ja aivojen kehittymistä, fyysistä kasvua sekä lihasten ja liikunnan kehittymistä kaikissa ikävaiheissa.

Psyykkisen kehityksen keskeisiä alueita ovat mielensisäiset toiminnat. Niitä ovat tunteet, muisti, ajattelu, aistit, kieli, oppiminen sekä tietoisuuden kehitys. Psyykkisen kehityksen voidaan jakaa kolmeen eri osa-alueeseen: kognitiiviseen kehitykseen, persoonallisuuden kehitykseen sekä motivationaalisiin toimintoihin. Käsitteellisesti ne voidaan erottaa toisistaan, mutta kehitystapahtumina ne ovat erottamattomia. Sosiaalinen sekä psykososiaalinen kehitys tapahtuu aina vuorovaikutuksessa muihin ihmisiin. Lapsen kehitys kulkee portaittain, ja kun yksi kehitysvaihe on saavutettu, lapsi nousee seuraavalle portaalle, jolla hän viipyy uuden kehitystehtävän edellyttämän ajan. Lapsen kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana kehitystä tapahtuu kaikilla fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen alueilla, ja se on nopeampaa kuin koskaan myöhemmin ihmisen elämässä. Jokaisella lapsen ikäkaudella on oma kehitystehtävänsä, ja lapsen ohjaus tulisi rakentaa tämän kehitystason mukaisesti. (Keltikangas-Järvinen 2012, 20-21.)

3.1 Sosiaalinen kehitys

Lapsen sosiaalisella kehityksellä tarkoitetaan yksilön kehittymistä erilaisten ryhmien ja sosiaalisten yhteisöjen jäseneksi. Sosiaaliset suhteet ovat muuttuvia ja laajenevat kehityksen kuluessa. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 35.) Myös Nurmiranta, Leppämäki ja Horppu (2009, 45) määrittelevät sosiaalisen kehityksen ja sosiaalisten suhteiden muuttumisen samalla tavalla.

Sosiaalinen kehitys tapahtuu vuorovaikutuksessa muihin ihmisiin, jolloin kyseessä ovat keskeisesti kiintymyssuhteiden kehitys, sosiaalistuminen yhteiskuntaan, leikit ja harrastukset, yhteisön ja kulttuurin vaikutukset kehitykseen (Vilkko-Riihelä & Laine 2005, 10).

Lapsen sosiaalisten taitojen kehittyminen tapahtuu monien erilaisten kehitysprosessien myötä. Lapsen syntymän jälkeinen hyvä äiti-lapsisuhde luo hyvän perustan sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Useat onnistumisen kokemukset ja tyydytyksen tunteet, jotka kumpuavat hyvästä äidin ja lapsen vuorovaikutussuhteesta, antavat hyvät edellytykset lapsen vahvan itsetunnon kehittymiseksi ja positiivisen luottavaisen minäkäsityksen rakentumiseksi. (Parkkinen & Keskinen 2005, 5.)

Ennemmin perheet tarjosivat lapselle sosiaalisen kehitysympäristön, mutta nykyisin lapsi viettää suuren osan varhaislapsuudestaan päivähoidossa ja näin päivähoidon vastuu lapsen sosiaalistajana on suuri. Varhaiskasvatus ympäristö muodostuu fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen tekijöiden kokonaisuudesta. Hyvin rakennettu varhaiskasvatusympäristö kannustaa lasta leikkimään, tutkimaan, liikkumaan, toimimaan ja ilmaisemaan itseään. Lapselle luonteva toiminta vahvistaa hänen hyvinvointiaan ja itsetuntoaan sekä lisää hänen osallistumismahdollisuuksiinsa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 17-18.)

Sosiaalinen vuorovaikutus edellyttää lapselta sosiaalisia valmiuksia ja taitoja. Lapsen sosiaaliset valmiudet eivät synny itsestään vaan osallistumisen ja kuulluksi tulemisen kautta. Oppimiskokemusten kautta lapsi oppii sosiaalisen vuorovaikutuksen pelisäännöt. Koko elämänsä ajan ihminen rikastuttaa vuorovaikutustaitojaan kielellisten, tiedollisten ja symbolisten oppimiskokemusten kautta. (Huh-
tanen 2005, 10.)

Keltikangas-Järvinen (2012, 36-37) on kirjoittanut lapsen sosiaalisuudesta seuraavasti. Hänen mukaansa sosiaalisuus on synnynnäinen temperamenttipiirre, ja se voidaan määritellä yksinkertaisesti tarkoittamaan sitä, miten palkitsevaa ihmiselle on muiden ihmisten seura. Se tarkoittaa sitä, kuinka paljon emotionaaliset kiintymyssuhteet merkitsevät hänelle, miten paljon muiden ihmisten antama arvostus ja kiitos säätelevät hänen käytöstään ja miten voimakkaasti hän haluaa ylläpitää sellaista käytöstä, joka aikaansaa sen, että hänestä pidetään. Sosiaalisuudessa on olennaista se, että hyvin sosiaaliselle ihmiselle itselleen on tärkeää, että hänestä pidetään. Sosiaalisuuteen kuuluu siis kiinnostus muita ihmisiä kohtaan. Se ilmenee lapsilla uusien ihmisten aktiivisena lähestymisenä ja tuttavuuden tekemisenä.

Pienelle lapselle sosiaalisuus on luonnon parhaita lahjoja, jossa sosiaalisuuteen ei sinänsä liity mitään ylivertaista, mutta ympäristö suhtautuu sosiaaliseen lapseen hänen kehityksensä kannalta monessa mielessä optimaalisella tavalla ja antaa hänelle palautetta, joka on kaikin puolin edullista hänen kehitykselleen. Sosiaalinen lapsi saa ympäristöltään sellaista palautetta, jota kaikkien lapsien tulisi saada: ihastelua, kehumista ja kannustusta. Se, kuinka pieni lapsi lähestyy uusia tilanteita, ei ole osoitus lapsen perusturvallisuudesta tai sen puutteesta, ei vanhempien liian tiukasta tai liian sallivasta kasvatuksesta eikä kodin ilmapiiristä, vaan se on osoitus lapsen omasta synnynnäisestä temperamentista. Tästä synnynnäisestä temperamentista ei sinänsä vielä seuraa mitään, vaan seuraukset tulevat ympäristön ja nimenomaan aikuisten antamasta palautteesta. Lapsi ei voi koskaan olla liian kiinnostunut muista ihmisistä eikä liian valmis ottamaan näihin kontaktia. (Keltikangas-Järvinen 2012, 37-38, 49.)

Lemmikkieläimiltä lapsi voi myös saada positiivista ja aitoa palautetta, joka mahdollistaa lapsen sosiaalista kehitystä. Lemmit suhtautuvat ihmisiin yleensä hyvin luottavaisesti ja osaavat näyttää tuntemuksiaan lapsellekin hyvin aidosti. Lapselle tärkeää ihastusta ja läsnäoloa lemmikit näyttävät lapselle heidän ollessaan yhdessä. Lapsen sosiaalisuus muita ihmisiä ja eläimiä kohtaan näin ollen kehittyy.

3.2 Itsetunnon- ja vastuullisuuden kehitys

Ihmisen itsetunnon tärkein prosessi on itsensä arvostaminen eli se, minkälaiseksi yksilö kokee arvonsa ja merkityksensä. Itsetunnossa korostuu myös itsetuntemus sekä itsensä tiedostaminen. Hyvällä itsetunnolla tarkoitetaan sitä, kun ihminen hyväksyy olemassaolonsa ja ennen kaikkea tuntee sekä vahvuutensa että heikkou-
tensa. Kuitenkin on merkittävää, että ihmisen käsitys itsestä on voittopuolisesti positiivinen ja hän arvostaa itseään sekä on tyytyväinen itseensä. (Laine 2005, 24.)

Itsetunnon ja minäkäsityksen kehittymisessä on keskeistä se, miten lapsi kokee muiden hänelle läheisten ja tärkeiden ihmisten näkevän hänet ja ajattelevan hä-
nestä. Vuorovaikutusprosessissa lapsi oppii aina ensin sen, millainen hän itse on, sitten sen, millainen hänen tulisi olla ja viimeksi sen, miten hänen tulisi edetä muuttuakseen toivottuun suuntaan. Lapsen itsetunto ja minäkäsitys kehittyvät vä-
hitellen ja herkintä kehitysaikaa ovat ikävuodet 6-13, vaikkakin jotkut tutkijat ovat esittäneet, että itsetunto ja minäkäsitys kehittyvät jo varhaislapsuudessa. (Laine 2005, 33.)

Lapsen itsetunnon kehitykselle on tärkeää lapsen ja vanhempien välinen kiinty-
mys- ja vuorovaikutussuhde. Itsetuntoon vaikuttavat lapsen kokemukset siitä, onko hän tärkeä, hyväksyty ja arvostettu omassa perhepiirissä. Vanhempien kannusta-
va, rohkaiseva ja monipuolinen vuorovaikutus kehittävät lapsen itsetuntoa merkit-
tävästi sekä sellaiset vanhemmat, jotka ohjaavat lapsiaan ja antavat heille vastuu-
ta, mutta samalla asettavat selvät rajat käyttäytymiselle, kasvattavat lapsiaan luot-
tamaan itseensä. Itsetunnoltaan vahvat lapset ovat saaneet vanhemmiltaan hy-
väksyntää ja arvostusta sekä ovat osallistuneet perheessä tasavertaisina jäseninä
päättöksentekoon ja vastuunkantamiseen. (Laine2005, 41.)

Itsetunnon kehitystä voidaan jakaa joidenkin teorioiden mukaan eri osa-alueisiin,
joita voidaan yhdistää. (Laine2005, 26) mainitsee itsetunnon kehityksen eri osa-
alueiksi turvallisuuden tunteet, itsensä tiedostamisen, yhteenkuuluvuuden tunteet
sekä tehtävä- ja tavoitetietoisuuden. Näistä viimeksi mainittu, tehtävä- ja tavoitetie-
toisuus, tarkoittaa vastuunottamista, aloitteiden tekemistä ja ongelmanratkaisutai-
tojen tavoitteiden asettamista.

Lapsen itsetunto ja vastuuntunto kehittyvät erilaisten pienten työtehtävien myötä. Lapset nauttivat, kun he saavat ja osaavat tehdä jonkun työtehtävän itsenäisesti alusta loppuun saakka. Lapsi harjaantuu kohtaamaan erilaisissa työtehtävissä myös epäonnistumisia, jos työ ei sujukaan niin kuin pitäisi. Lapsi oppii epäonnistumisen syitä sekä ymmärtämään harjoittelun ja suunnitelmallisen työskentelyn merkityksen. Työtehtävien tekeminen on luontainen osa lapsen elämää kotona ja myös päiväkodissa. Lapsi alkaa matkia aikuisen työtehtäviä jo varhain ja hän haluaa tehdä samoja asioita kuin aikuinen. (Karling, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2008, 235.)

Lapsen vastuuntunnon kehitykselle onkin tärkeää antaa lapselle pieniä vastuullisia tehtäviä perheen arjessa. Pienet luottamuksen arvoiset tehtävät ovat lapselle mukavia ja lapsi saa niistä usein myös onnistumisen kokemuksia, mikä kasvattaa hänen itsetuntoaan ja vastuullisuuttaan. Vanhempien tehtävä on huolehtia siitä, että lapselle ei anneta liian vastuullisia tehtäviä lemmikkien hoidossa. Pienikin lapsi hallitsee monia hoitotoimenpiteitä, esimerkiksi ruuan antamisen, mutta lapsen turvallisuudesta tulee myös huolehtia. Vanhempien täytyy yhdessä lapsen kanssa toteuttaa erilaisia tehtäviä ja antaa vastuuta siinä samalla lapselle. Turvallisuus on hyvin tärkeä huomioida, että lapsi ei joudu kokemaan esimerkiksi koiran puremaa tai muuta huonoa käytöstä. Lemmikkieläimestä huolehtiminen opettaa lapsia kantamaan vastuuta itsensä lisäksi myös muista, sekä edistää lapsen itsenäistymistä.

3.3 Psyykinen kehitys

Lapsen psyykkiseen kehitykseen sisältyy sekä tiedollinen eli kognitiivinen kehitys että tietoisuuden kehitys. Tiedollinen kehitys tarkoittaa havaintoja, tarkkaavaisuutta, muistia, ajattelua ja kieltä. Tietoisuuden kehityksessä korostuu se, miten ihminen erottaa mielensä sisällöt ulkoisista tapahtumista. Myös tunteiden ja persoonallisuuden kehitys ovat keskeisiä psyykkisen kehityksen alueita. (Vilkko-Riihelä & Laine 2005, 10.)

Psyykinen kehitys on moniulotteista, jossa psyykkisen tasapainon säätely ja käyttäytymisen ohjaaminen kuuluvat olennaisesti kehitykseen ja tätä kutsutaan psyykkiseksi toiminnanohjaukseksi. Psyykkisen tasapainon säätely kehittyy ihmis-

elämän aikana kolmella alueella: emootioiden eli tunteiden ohjaamisessa, kognitioiden eli havaitsemiseen, ajatteluun, muistiin ja kieleen liittyvien tiedollisten valmiuksien toiminnassa, sekä motiivien eli halujen, tarpeiden ja tavoitteiden säätelmissä. Puhuttaessa ikään liittyvistä psyykkisen toiminnanohjauksen muutoksista, käytetään siis nimitystä psyykkinen kehitys. (Anttila 2005, 11-12.)

Kronqvistin ja Pulkkisen (2007, 31-32, 34-35) mukaan psyykkinen kehitys on mielensisäisiä toimintoja. Psyykkisinä perustoimintoina he pitävät tietoisuutta, aistimista, havaitsemista, tunteita, ajattelua, muistia ja oppimista. Heidän mukaansa ne ovat ilmiöitä, joita voidaan tarkastella yksilön sisäisinä toimintoina. Yksilön toimies- sa suhteessa ympäristöönsä, hänen psyykkiset toiminnot, kuten havaitseminen, ajattelemisen ja tunteminen kehittyvät. Kirjoittajien mukaan psyykkinen kehitys jaetaan usein kolmeen eri osa-alueeseen – kognitiiviseen kehitykseen, persoonallisuuden kehitykseen ja motivationaalisiin toimintoihin. Motivationaalisiin toimintoihin kuuluvat motiivit ja emootiot. Motiivi tarkoittaa toimintaa ohjaavaa sisäistä vaikutinta, minkä ihminen kokee haluna, tarpeena tai toiveena. Tällaisia ovat esimerkiksi onnistumiskokemusten saaminen, uteliaisuus ja vallan halu. Emootiot eli tunteet tarkoittavat tunteenomaisia kokemuksia ja elämyksiä. Psykologiset kehitysteoriat tarkastelevat tunne-elämän ja motivaationaalisten toimintojen kehitystä siis omista lähtökohdistaan.

Nurmiranta ym. (2009, 8) määrittelee psyykkisen kehityksen sisältävän muun muassa kognitiivisten eli tiedollisten toimintojen kehityksen sekä persoonallisuuden ja tunne-elämän kehityksen. Heidän mukaansa psyykkistä kehitystä tarkastellaan myös suhteessa ihmisen biologiseen ja sosiaaliseen kehitykseen.

Lapsen psyykkiseen kehitykseen lemmikkieläimet vaikuttavat monin tavoin. Lemmikkieläinten omistaminen ja perheenjäsenenä oleminen auttaa lapsen psyykkistä kehitystä. Lemmikkieläimet hyväksyvät lapsen omana itsenään, lapsi saa lemmikkieläinten kanssa toimiessaan onnistumisen kokemuksia sekä lemmikkieläimelle lapsen on helppo näyttää tunteitaan. Näiden kaikkien edellä mainittujen asioiden ansiosta lapsen psyykkinen kehitys vahvistuu.

Seuraavaksi käsittelen lapsen persoonallisuuden kehittymistä sekä tunteiden kehittymistä ja tunneilmaisua, koska ne ovat asioita, jotka voivat kehittyä myös lemmikkieläimen vaikutteista.

3.3.1 Persoonallisuuden kehitys

Keltikangas-Järvinen (2012, 21) kirjoittaa kirjassaan, että lapsen kolmen ensimmäisen ikävuoden kehitys muodostaa eräänlaisen persoonallisuuden perusrakenteen. Hänen mielestään se ei tarkoita sitä, että ihminen olisi silloin valmis. Ihmisen elämä on muuttumista ja kehittymistä, mutta eräänlainen kivijalka myöhemmälle kehitykselle muodostuu silloin. Jos persoonallisuuden perusrakenteen kehityksessä on puutteita, saatetaan niistä joutua kärsimään vielä aikuisuudessakin. Kolmen ensimmäisen elinvuoden aikana lapselle kehittyy tunne omasta minuudestaan, yksilöllisyydestään ja ainutkertaisuudestaan. Lapselle kehittyy perustaju siitä, miten ihmiset keskenään toimivat, ja hän oppii, kuinka hän voi itse säädellä mielialojaan ja kontrolloida käytöstään. Tämän kaiken oppiminen vaatii läheistä vuorovaikutusta sensitiivisten ja lapselle emotionaalisesti tärkeiden ihmisten kuin myös eläinten kanssa.

Persoonallisuuden kehityksen laaja peruskysymys onkin, miten ihminen kehittyy elämänkaarensa aikana omaksi ainutlaatuiseksi yksilökseen ja miten hän sosiaalistuu yhteisön jäsenyyteen. Persoonallisuus-käsitettä käytetään arkikielessä laajasti ja saatamme siten viitata persoonallisuuteen, kun puhumme jotakuta luonnehtivista ainutlaatuisista piirteistä tai ominaisuuksista. Tässä tapauksessa persoonallisuuteen ei liity mitään yleisempää teoriaa siitä, mitä persoonallisuudella tai persoonallisuuden kehityksellä tarkoitetaan. Persoonallisuudella tarkoitetaan siis sitä, mikä ihmisessä on pysyvää ja tunnusomaista. Ihminen katsotaankin psyykkiseksi järjestelmäksi, joka koostuu erillistoiminnoista, kuten havaintotoiminnoista, oppimisesta, ajattelusta, motivaatiosta ja emootioista. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 33.)

Persoonallisuus katsotaan kokonaisvaltaiseksi, monimutkaiseksi toimintakokonaisuudeksi, ja sitä pidetään muuttuvana. Persoonallisuusteoriat ovat perinteisesti esittäneet näkemyksensä persoonallisuuden kehityksen yleisistä tapahtumista ja vaiheista, joita kaikki ihmiset käyvät läpi. Persoonallisuusteoriat painottavat per-

soonallisuuden kehityksessä erilaisia asioita ja myös käsitteellistävät persoonallisuuden liittyviä ilmiöitä eri tavoin. Psykologisista teorioista osa pyrkii kuvaamaan ja käsitteellistämään väljemmin niitä mahdollisuuksia ja tapoja, joilla yksilöt vuorovaikutuksessaan ja toiminnassaan muuttuvat ja myös itse aktiivisesti vaikuttavat persoonallisuutensa kehitykseen. Teoriat korostavat persoonallisuuden kehityksen yksilöllisiä kulkuja ja esittävät näkemyksiä siitä, kuinka ihminen elämänsä aikana rakentaa tuntoa ja käsitystä itsestään eli persoonallista identiteettiään. Motiivien ja tunteiden kehitys on myös osa kokonaispersoonallisuuden kehitystä. Persoonallisuusteoriat tarkastelevat tunne-elämän kehitystä osana persoonallisuuden kokonaisorganisaation kehitystä. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 33-35.)

Teoriat, jotka kuvaavat kehittyvän yksilön näkökulmasta identiteetin eli ainutlaatuisen minäkokemusten ja -käsitysten rakentumista, erottelevat identiteetissä ja minuudessa kaksi puolta: minän tunnon ja minäkäsityksen. Minän tunto tarkoittaa laaja-alaisia aistituntoja ja fyysis-psykkisiä kokemuksia itsestä, ja se kuuluu siihen identiteetin puoleen, joka toimii ilman tietoista ponnistelua. Minän tunto kehittyy kokemuksellisesti aktiivisessa fyysisessä, psyykkisessä ja sosiaalisessa toiminnassa. Ihminen tuntee olevansa olemassa, kun hän näkee, kuulee, puhuu, tuntee väsymystä ja nälkää, maistelee tai koskettelee. Minäkäsityksellä tarkoitetaan ihmisen tietoista käsitystä itsestään eli kaikkia niitä puolia, joita ihminen tietoisesti liittää itseensä kuuluviksi. Minäkäsityksessä voidaan myös erottaa kaksi puolta: minän tunto eli laaja-alainen, aisti-kokemuksellinen minä, on minäkäsityksen pohja, ja kyky tarkastella ja pohtia minuuden kokemuksia on puolestaan minäkäsityksen toinen puoli. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 34.)

Nurmiranta ym. (2009, 22) tarkastelevat persoonallisuutta moniulotteisena käsitteenä, jolle ei ole olemassa yhtä ainoaa määritelmää. Persoonallisuuteen voidaan katsoa kuuluvan monia asioita, kuten yksilön minuus, luonne, temperamentti, itse-tunto, arvot ja asenteet. Heidän mukaansa persoonallisuus on yksilön ainutkertainen psyykkisten, fyysisten ja sosiaalisten ominaisuuksien yhdistelmä. Se ilmenee muun muassa erilaisina ajatuksina, mielipiteinä, reaktiotapoina ja tekoina. Persoonallisuus kehittyy vuorovaikutuksessa toisten kanssa alkaen jo varhaisesta vuorovaikutuksesta vauvan ja vanhemman välillä ja varhaiset kokemukset lapsuudessa luovat pohjan persoonallisuuden rakentumiselle, joka jatkuu läpi elämän.

3.3.2 Tunteiden kehitys

Ihmisellä on jo syntyessään aivorakenteessa valmiina omat alueet erilaisille tunteille kuten mielihyvälle, mielihälylle, ilolle, surulle, vihalle, rakkaudelle, kateudelle, mustasukkaisuudelle, seksuaalisuudelle, turvallisuudelle ja pelolle. Ihmisellä on kyky kokea monia erilaisia tunnetiloja. Tämä ominaisuus kehittyy varhaislapsuudessa ensimmäisten elinvuosien aikana. Ihmisen tunne-elämän aktivointi tapahtuu erilaisten ärsykkeiden avulla. Näitä ovat sanat, ilmeet, eleet ja kokemukselliset tilanteet. Tunne on ihmiselle elämyksellinen tila, jossa hän aistii oman kehonsa rajojen sisällä erilaisia ärsytyksiä. Tunteet tekevät ihmisestä elollisen olennon ja pitävät meitä hengissä, vaikka emme aina tiedosta niiden olemassaoloa. Tunteet syntyvät erilaisista tilanteista tai ärsykkeistä, jotka välittyvät kuulon, näön ja ihon aistimusten välityksellä. Pääsääntöisesti kaikki elämää ylläpitävät ja yksilön etua palvelevat tilanteet ja ärsykkeet koetaan yleensä mielihyvänä kun taas elämää tuhoavat ja ihmisen omaa toimintaa rajoittavat seikat koetaan mielihälyllä. Muut tunteet syntyvät yleensä niissä elämäntilanteissa, jotka ovat tyypillisiä juuri sille tunnetilalle. Kaikkein avoimimmin tunteiden käsittely konkreettisin tavoin ilmenee lasten keskuudessa. (Penttinen 2002, 14, 43.) Laajimmillaan tunteita pidetään mielihyvän- tai mielihälynsävyisinä psyykkisinä tiloina (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 35).

Ajattelemme tunteista puhuttaessa yleensä sitä emootioiden joukkoa, jonka tunnistamme sekä itsessämme, että muissa ihmisissä ja jotka pystymme nimeämään. Tällaisia tunteita ovat esimerkiksi suru, viha, pelko, ilo, hämmästyminen, inho ja häpeä. Näitä kutsutaan perustunteiksi, mutta ne ovat vain yksi osa tunteiden rooleista ihmisen elämässä. Toisen ihmisen tunteita voidaan tulkita myös esimerkiksi sanattoman viestinnän kautta, kuten kasvojen ilmeistä ja eleistä, äänensävyistä, katsekontaktista, ilmaisun rytmikkyydestä sekä kehon asennoista. (Kanninen & Sigfrids 2012, 76.)

Turvallisessa kasvuympäristössä lapselle voi kehittyä monipuolinen tunne-elämä, joka on edellytys tasapainoisen persoonallisuuden muodostumiselle. Mikäli elämänolosuhteet ovat lapselle turvattomia, tunteiden eriytyminen jää heikoksi. Eri-

tymisen lapsi kokee hylkäämisenä. Äärimmäisessä tapauksessa lapsi voi katkaista yhteytensä omiin tunteisiinsa kokonaan. (Penttinen 2002, 13-14.)

Lapsen elämän kannalta tärkeintä on erottaa paha ja hyvä. Omakohtaisen pahan kokemisen kautta lapsi oppii tuntemaan, mikä on todella hyvää. Pahaa tarvitaan, ja se on välttämätön hyvinvoinnille. Kaikkein pahin lapsen kokemus on tulla oman vanhempansa hylkäämäksi. Se merkitsee lapsen oman elämänsä kadottamista. (Penttinen 2002, 14.) Penttinen nostaa esiin myös ajatuksen, että lapselle on tärkeää turvallinen kasvuympäristö, jossa hänen on helppo näyttää tunteitaan.

Lapsen kasvuympäristössä olennaisena osana voi olla myös lemmikkieläimet. Perheen lasten ja lemmikkien yhdessäolo edistää lapsen tunteiden kehitystä, koska lapsi tai lemmikki voi näyttää aidosti tunteitaan toisilleen. Molempien tunneilmaukset ovat hyväksyttäviä ja molemmat oppivat niitä toisiltaan. Vanhempien tulee taata niin lapselle kuin lemmikillekin turvallinen kasvuympäristö, jossa molempien on hyvä ja turvallinen olla.

Tunteiden ymmärtämisen pohjaksi ei voi ottaa sitä, miltä meistä tuntuu. Miltä meistä, johtuu osittain siitä, miten ymmärrämme tunteet. Vaikka tunteet ovat kaikille ihmisille tuttuja päivittäisestä kokemuksesta, emme ymmärrä niitä samalla tavalla. Erilaisista ihmiskäsityksistä ja arvokäsityksistä käsin tarkasteltuna samat kokemuksesta tutut tunne-elämän ilmiöt nähdään eri tavoin ja arvotetaan eri lailla ja siksi ne tuntuvat myös erilaisilta. (Puolimatka 2011, 325.)

Eri kulttuureissa ihmisten tunneilmaukset muokkautuvat erilaisiksi. Kasvatus on yksi kulttuurinen käytäntö, ihmisten tunteille antama merkitys johtuu paljolti siitä, mikä merkitys tunteille annetaan kasvatuksessa. Erilaisista kulttuurisista lähtökohdista tunteet saavat erilaisen merkityksen. Tunne-elämän ilmiöt tulkitaan eri tavoin esimerkiksi sen mukaan, millaisia tunnekäsitteitä me olemme omaksuneet kulttuuristamme tai millainen käsitys meillä on ihmisestä. (Puolimatka 2004, 19.)

Puolimatka (2004,20) tarkastelee tunneteorioita, ja tunteiden tarkastelussa hän erottelee tunteet viiteen erilaiseen lähestymistapaan:

1. Tuntemusteorioiden mukaan tunteet ovat erilaisia tuntemuksia, jotka voivat olla ruumiillisia tai tiettyyn kohteeseen suuntautuvia, intentionaalisia.
2. Behaviorististen teorioiden mukaan tunteet ovat tapoja, jonka mukaan käyttäytyään tietyllä tavalla.
3. Konatiivisten teorioiden mukaan tunteet ovat ilmaisuja halusta ja tahdosta.
4. Kognitiivisten teorioiden mukaan tunteet pitävät sisällään arviointeja ja tietoa.
5. Yhdistelmäteoriat uskovat tunteiden koostuvan useista erilaisista tekijän yhdistelmistä, tavallisimmin halusta, tuntemuksista ja kognitioista.

Ihminen kohtaa joka päivä tunteita ja tuntemuksia. Jotkut tunteet kestävät vain hetken, toiset pysyvät ja tuntuvat kovasti. Osa tunteista on niin heikkoja, ettei niitä välttämättä edes huomaa. Tunteiden tunnistaminen, nimeäminen ja erotteleminen eivät ole yleensä helppoja tai yksiselitteisiä. Perustunteilla eli emootioilla on usein jokin kohde ja ne tunnetaan tässä hetkessä. Näiden lisäksi ihmisellä on erilaisia mielialoja kuten huolestuneisuus, tyytyväisyys tai surumielisyys. Näillä ei ole kuitenkaan selkeää kohdetta. Mieliala on yleensä pitkäkestoinen tunnetila. Lisäksi voidaan erotella affektiiviset luonteenpiirteet, joita ovat taipumukset tuntea tietyllä tavalla. Tällaisia tunteita ovat mm. kateellisuus tai ujous. Sosiaalisina tunteina pidetään häpeää, syyllisyyttä ja noloutta. Samaan voi liittää myös välittämisen tunteen, hoivaamisen halun, rakkauden ja velvollisuuden tunteen. (Kerola, Kujanpää & Kallio [viitattu 1.2.2013].)

Joitakin tunteita voidaan myös tarkastella vastakohtapareina. Tunnevastakohtien nimeäminen ei ole kuitenkaan kiistatonta, vaan siinäkin yksilöllinen kokemus vaikuttaa. Esimerkkinä voisi sanoa rakkauden vastakohtaksi välinpitämättömyyden ja vihan vastakohtaksi hyväksynnän. Vastakohtapareja tarkastelemalla voidaan kuitenkin ikään kuin selkiinnyttää tunteen kokemuksellisuutta yleisesti. Tunteiden kokemiseen ei voida ketään pakottaa, eikä tunteita voi tuottaa suunnitelmallisesti. (Kerola ym. [viitattu 1.2.2013].)

Tunteet vain tulevat ”lupaa kyselemättä”. Tunteiden tunnistaminen itsessään ja niiden nimeäminen on itsetutkistelun mielenkiintoinen haaste. Tunteiden havait-

seminen on itsetarkkailua ja myös itsehavainnointia ja se vahvistaa itsetuntemusta. Tunteet opitaan tuntemalla. Tunteiden kannalta ongelmallisissa tilanteissa on yleensä valittavana monenlaisia reagoititapoja ja tunteita, joista jotkut auttavat eteenpäin ja toiset eivät toimi lainkaan. Stressaavassa tilanteessa tunteita on säädeltävä, etteivät voimakkaat tunteet johtaisi tilanteen ratkaisemisen kannalta huonoon käyttäytymiseen. (Kerola ym. [viitattu 1.2.2013].

Omien tunteiden tiedostamisella tarkoitetaan sitä, että ihminen havaitsee, millaisia tunteita hänessä herää erilaisissa tilanteissa. Myös sen havaitseminen, minkälaisia tunteita ihmisen oma käyttäytyminen ja tunteiden ilmaiseminen herättää muissa ihmisissä, on tunteiden tiedostamista. (Isokorpi 2004, 19–20.) Kaikenlaisten tunteiden tiedostaminen helpottaa niiden tarkoituksenmukaisessa käsittelyssä. Tunteiden käsittely ei kuitenkaan tarkoita sitä, että ihmisen tulisi hallitsemattomasti ja vapaasti ilmaista kaikkia tunteitaan. Ihmisen on opittava hyväksymään omat tunteensa, että hän voi tulla toimeen niiden kanssa. (Isokorpi & Viitanen 2001, 63.)

Tunteiden säätelyllä tarkoitetaan ihmisen kykyä vaikuttaa siihen, kuinka vahvasti ja pitkään tunteita milloinkin tuntee. Elimistömme kuormittuu niin psyykkisesti kuin ajan mittaan fysiologisesti, jos epämiellyttävä tunnetila jatkuu liian pitkään. On siis hyvin tärkeää oppia tunteiden hillitsemistä sekä negatiivisten tunteiden ja ajatusten korvaamista toisilla tunteilla. Tunteet vaikuttavat suoraan toimintaamme ja tunteiden säätely taas puolestaan auttaa säätelymään käyttäytymistämme. (Kanninen & Sigfrids 2012, 82.)

Ihmisen tulisi oppia hallitsemaan tunteitaan käyttämällä niitä omia tavoitteita ja päämääriä tukevalla tavalla. Mikäli tunteiden hallinta ei ole kontrolloitua, sosiaaliset suhteet kärsivät. (Isokorpi 2004, 21–22.) Tunteiden hallinta ei kuitenkaan tarkoita sitä, että tunteet ja tunnekokemukset tulisi tukahduttaa tai poistaa (Isokorpi & Viitanen 2001, 64). Tunteet tuovat elämäämme merkityksellisyyden sekä elämyksellisyyden tunnetta. Sisäisien tilojemme ja vuorovaikutuskokemuksiemme merkityksiä muokkaavat tunteet, sillä tunteita jakamalla rakennamme kontakteja muihin ihmisiin. (Kanninen & Sigfrids 2012, 76.)

Tunnetaitojen oppimisen perusta alkaa varhaislapsuudesta. Lapsi tarvitsee opetusta, tukea ja esimerkkejä tunteiden esiin saamiseksi. Vanhempien lisäksi päivähoiton kasvattajilla on vastuu lasten tunnetaitojen opettamisesta, sillä lapsi tarvitsee aikuisen tunteita olemistaan, käyttäytymistään ja oppimistaan säätelevänä ja jäsentävänä kasvun välineenä. Lapsilla tulee olla tilaisuus jakaa tunteitaan erilaisien ja erilaisissa rooleissa olevien aikuisten kanssa, että hän oppii hallitsemaan toimintaansa ja omia tunteitaan erilaisissa tilanteissa. Lapsi oppii käsittelemään tunteitaan vain, jos vanhemmilla tai päiväkodin henkilöstöllä on aikaa olla läsnä lapsen arjessa. (Isokorpi 2004, 127–128.)

Isokorpi mainitsee, että lapsella tulee olla tilaisuus näyttää tunteitaan erilaisten ja erilaisissa rooleissa olevien ihmisten kanssa kuin myös lemmikkieläimelle. Monesti lapsen tai miksipä ei aikuisenkin ole helpompi näyttää tunteitaan lemmikille kuin toiselle ihmiselle. Lemmikki on erilaisten tunteiden vastaanottajana hyvin neutraali ja lemmikki osaa käsitellä erilaisia tunteita erinomaisesti. Lemmikki on yleisesti ottaen aina hyvin vastaanottavainen, oli ihmisen tunnetila sitten surullinen tai iloinen.

Lapsi oppii tunnetaitoja esimerkiksi vanhemmilta tai päiväkodissa, katsomalla, samaistumalla ja kokemalla. Lapsi samaistuu siis aikuisen tunnemalleihin, sillä lapsi tarvitsee aikuisen mallia sille, miten tunteet kanavoidaan hyväksyttävällä tavalla. Lapsella tulee olla lupa kokea kaikenlaisia tunteita, koska tunteiden kokemisen, tunnistamisen ja näyttämisen oppiminen on yhtä tärkeää kuin oppia hillitsemään niitä. (Isokorpi 2004, 129.) Wright ja Oliver (1998, 31) ovat samaa mieltä Isokorven kanssa siitä, että lapsella pitää olla vapaus kokea ja ilmaista myös negatiivisia tunteita, koska tunteiden jakaminen hyväksytyihin ja ei-hyväksytyihin tunteisiin antaa lapselle puutteellisen ja vajaan käsityksen hänestä itsestään ja vääristyneen kuvan muista ihmisistä. Lapsen tunteiden rajoittaminen estää häntä oppimasta tärkeitä asioita omasta itsestään.

Kaikki lapset hyötyvät sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen harjoittamisesta. Lapset löytävät yhteisen tavan puhua tunteistaan, ja he harjoittelevat toivottua käyttäytymistä roolileikkien avulla. Monissa päiväkodeissa on viime aikoina otettu käyttöön erilaisia valmiita ohjelmia, jotka harjoittavat sosiaalisia taitoja sekä tunnetaitoja.

Hyväkään ohjelma ei kuitenkaan toimi riittävän hyvin, jos henkilökunta ei vahvista ohjelmassa opeteltavia taitoja ja käytä sitä säännöllisesti lasten kanssa. (Kanninen & Sigfrids 2012, 180–181.) Lemmikkieläinten mahdollinen oleminen myös päivähoiton piirissä toisi päivähoitoon uudenlaisen toimintatavan tunneilmaisun kehittämiseen.

4 LEMMIKIELÄIN

Tämän luvun tarkoituksena on selvittää miten lemmikkieläin määritellään yleisesti. Sen jälkeen käsittelen koiran merkitystä lemmikkieläimenä. Koiran näkökulmasta sen vuoksi, koska tutkimusaineistoni pohjautuu pääsääntöisesti sellaisiin perheisiin, jossa lemmikkinä on koira.

4.1 Mitä tarkoitetaan lemmikkieläimillä

(Suni, [viitattu 30.4.2013]) määrittelee artikkelissaan ihmisen ja lemmikkieläimen suhdetta seuraavasti. Hänen mukaan ihminen on pitänyt eläimiä lemmikkeinään vuosituhansien ajan, mutta vasta meidän aikanamme entisestä hyötyeläimestäkin on saattanut tulla lemmikki. Lemmikiksi on usein määritelty eläin, joka asuu ihmisen kanssa ja jolle annetaan yksilöllinen nimi. Hänen mukaan marsut, papukaijat, käärmeet ja monet muut eläimet voivat olla ihmisen lemmikkejä. Lemmikki-sana on tämän päivän koiraihmisille itsestään selvä, näin ei ole ollut kuitenkaan aina. Suomessa ei ennen viime sotia ole puhuttu lemmikeistä koirien yhteydessä, vaan vasta sotien jälkeen, kun englannin kieli valloitti maailman, yleistyi myös sana lemmikki suomen kieleen koirista puhuttaessa.

Lemmikkieläin, tai lyhyesti sanottuna lemmikki on ihmisen omistama eläin, josta ihminen huolehtii. Yleisimpinä lemmikkieläiminä pidetään koira ja kissaa, mutta myös hevoset, linnut ja matelijat ovat yleisiä, jyrksijöiden ja kaniiden ohella. Muita kotieläimiä, kuten lehmiä, kanoja ja lampaita pidetään hyötyeläiminä, koska niistä saadaan maitoa, munia, villaa ynnä muita aineellisia hyödykkeitä ja niillä on vähän jos lainkaan seuramerkitystä. (Wikipedia, [viitattu 18.3.2013].)

Eläinallerginen voi pitää lemmikkieläimenä erilaisia matelijoita, sammakkoeläimiä, kaloja ja jotkut allergikot voivat sietää myös kääpiösiiliä sekä frettiä. Puhutaan myös allergisoimattomista tai vähän allergisoivista koira- ja kissaroduista. Tällaisia ovat mm. trimmattavat koirarodut kuten bichon frisé ja karvattomat rodut. Allergiat ovat kuitenkin hyvin yksilöllisiä, eikä ole mahdotonta, että allergikko tottuu omaan

koiraansa rodusta riippumatta, kun taas vieraat samanrotuisetkin koirat voivat aiheuttaa allergisia oireita. (Wikipedia, [viitattu 18.3.2013].)

Lemmikkieläin hankitaan lähes aina ihmisen seuraksi, vaikka joissakin tilanteissa eläin voi olla yhtä aikaa sekä seuraeläin että hyötyeläin. Esimerkiksi koiria pidetään sekä seurana että käytetään metsästykseseen ja vartiointiin sekä harrastetointaan. (Wikipedia, [viitattu 18.3.2013].)

Eläimet tekevät työnsä hienovaraisesti; katsein, kosketuksin, olemalla läsnä. Eläimet osaavat istua ihmisen luona niin kauan kuin on tarpeen, ne eivät käänny pois nähdessään surua ja kyyneleitä, niin kuin ihmisillä usein on tapana. (Mc Elroy 1997, 107.)

”Lemmikkimme ovat myös erinomaisia ihmistuntijoita ja tapa jolla kohtelemme lemmikkejämme paljastaa samoin pettämättömän tarkasti oman luonteemme” (Mc Elroy 1997, 37).

Nämä edellä mainitun kirjoittajan sanat eläimistä koskettavat jokaista eläimen omistajaa sananmukaisesti.

4.2 Koira lemmikkieläimenä

Koirien tehtävät ovat muuttuneet 1900-luvulla. Koirat tuottavat ihmisille tyydytystä, mitä pidetään enemmän psykologisena kuin tehtäväpainotteisena. Koirat palkitsevat ihmisiä käytöksellään, mistä ne nauttivat ja jota he ymmärtävät. Koira on taitava sopeutumaan ja mukautumaan erilaisiin ihmisen tarpeisiin, ja siksi ihmiset tulevat vastaisuudessakin pitämään koiria. (Fogle 2006, 13.)

Koira luonnehditaan uskolliseksi kaveriksi ja kumppaniksi. Koiran suosio näkyy rekisteröintien määränä. Suomen Kennelliitossa rekisteröitiin vuonna 2012 lähes 50 000 koiraa ja arvioiden mukaan Suomessa olisi yhteensä noin 600 000 koiraa. Kennelliiton arvion mukaan suomalaisista perheistä joka viidennessä koira on lemmikkinä. Toiminta koirien parissa on useimmiten vapaa-ajantoimintaa. Koirien kanssa harrastetaan mm. kasvatusta, kaverikoiratoimintaa, kouluttamista, agilitya, pelastuskoiratoimintaa, nuorisotoimintaa, leirejä, jäljestämistä, metsästystä jne.

Koiraharrastuksen suosioista nähdään, että ne ovat tulleet keskeiseksi osaksi ihmisen arjen toimintaa. (Suomen Kennelliitto, [viitattu 2.4.2013]).

Koirat ovat ystävinä ja tovereina ylivoimaisia verrattuna ihmiseen. Ne eivät riitele, eivätkä kinastele, eivätkä koskaan puhu itsestään, vaan kuuntelevat kun sinä puhut itsestäsi ja vaikuttavat kiinnostuneilta. Ne eivät koskaan lausu typerää huomautuksia, eivätkä puhu sinusta pahaa. Ne eivät koskaan osoittele virheitämme "vain omaksi parhaaksemme". Milloinkaan ne eivät sopimattomissa tilanteissa muistuta meitä aikaisemmista virheistämme ja munauksistamme. Ne eivät koskaan sano, ettemme ole yhtä mukavia, kuin tavallisesti, niin kuin läheisimmät ihmisemme tekevät tuon tuostakin. Koiralle me olemme aina yksi ja sama. Koira on todellakin aika hölmö. Se ei koskaan ota kantaa siihen, oletko oikeassa vai väärässä, ja sille on samantekevää oletko matkalla ylös- vai alaspäin elämän tikapuita. Ei se kysele oletko rikas, vai köyhä, tyhmä vai viisas, paha vai hyvä. Sinä olet sen kaveri ja se riittää sille. Tuo se sitten mukanaan onnea tai epäonnea, hyvää tai huonoa mainetta, kunniaa tai häpeää; koira pysyy joka tapauksessa rinnallasi lohduttamassa sinua, vartioimassa sinua ja tarpeen tullen vaikka antamassa henkensä edestäsi –hölmö, typerä, sieluton, suurenmoinen koira. (Hallgren 1991, 14.)

Mitä paremmin opimme tuntemaan koiria, sitä enemmän meidän on pakko ihailia ja kunnioittaa niitä. Koirat ovat leikkisiä ja saavat meidät hyvälle tuulelle. Kun tulemme kotiin, ne tervehtivät suunnattoman iloisina, vaikka olisivat joutuneet odottamaan hyvinkin kauan. Ne ovat uskollisia ja saavat meidät tuntemaan, että olemme jotakin aivan erikoista. Ne suojelevat meitä ja tekevät elämämme turvalliseksi. Ei ihme, että koirasta on tullut ihmisen paras ystävä. (Hallgren 2005, 8.)

Ruotsalaisen koirapsykologin ja kirjailijan Anders Hallgrenin ajatukset koirasta ovat hyvin osuvia ja paikkaansa pitäviä. Hän osaa kiteyttää tuohon lainaukseen mielestäni koiran merkityksen loistavasti. Jokainen vastuuntuntoinen koiranomistaja voi allekirjoittaa hänen ajatuksensa maailman parhaasta kaverista, koirasta!

5 LEMMIKIELÄIMEN SUHTEEN MERKITYS LAPSELLE

5.1 Kiintymyssuhteiden merkitys lapselle

Kiintymyssuhteen luominen lapselle alkaa jo hyvin varhain, yleensä jo siinä vaiheessa, jolloin hänellä ei ole vielä minkäänlaisia sosiaalisia suhteita. Myöhempien sosiaalisten suhteiden perusedellytykset luodaan jo tällöin, ja näihin perusedellytyksiin kuuluu kiintymyssuhteen rakentaminen. Kiintymyssuhteiden syntymiselle kriittisintä aikaa on lapsen ensimmäiset kaksi ja puoli ikävuotta. Kiintymyssuhteen muodostuminen mahdollistaa erilaisten mielikuvien muodostamisen ensisijaisesta kiintymyksen kohteesta, ja nämä mielikuvat toimivat lapsella myöhemmin psyykkisen työn välineenä. Psyykkisellä työllä tarkoitetaan lapsen mahdollisuutta käsitellä erilaisia tunteita. (Keltikangas-Järvinen 2010, 153-154.)

Usein on ajateltu, että lapselle on tärkeää solmia kiintymyssuhde vain yhteen ihmiseen ja lapselle olisi haitallista, jos hän solmii useita rinnakkaisia kiintymyssuhteita. Ajatukset ovat muuttuneet ja nykyään useimmat tutkimukset osoittavat, että pienellä lapsella voi olla jopa 2-3 vahvaa kiintymyssuhdetta, näistä kuitenkin yksi suhde on niin sanottu primaari kiintymyssuhde. Primaari eli ensisijainen kiintymyssuhde siis tarkoittaa sitä, että lapsi pitää kyseistä ihmistä tärkeimpänä turvan lähteenä, mutta primääri kiintymyssuhde ei välttämättä ole lapselle hänen loppuelämän tärkein suhde. Tarkkaan ei vielä tiedetä, millä perusteella lapsi valitsee ensimmäisen kiintymyssuhteensa ja mitkä asiat valintaa ohjaavat. Onkin pohdittu, että valinnan selityksenä voidaan pitää emotionaalisen siteen edellyttämää jatkuvuutta, jossa kiintymyksen kohteen saatavilla olo on yksi tärkeimmistä asioista. (Keltikangas-Järvinen 2012, 36-38.)

Mielestäni kiintymyssuhteen luomiselle on myös lemmikkieläimillä vahva vaikutus. Lapsi voi luoda kiintymyssuhteen myös lemmikkieläimeen jos hän kokee sen itselleen tärkeimmäksi ja läheisimmäksi elämässään. Kiintymyssuhde lemmikkiin lapsella on usein hyvin voimakas ja lapsi pitää eläintä yhtä tärkeänä kuin omia van-

hempiaan tai äitiään. Lapselle lemmikki on uskollinen kaveri ja ystävä, jolle voi kertoa omista positiivisista tai negatiivisista tunteistaan. Lemmikki on kyltymätön kuuntelija ja lohduttaja lapselle. Lapsen kasvaessa kiintymyssuhde kehittyy entistä voimakkaammaksi, jos lapsi saa vastuuta lemmikin hoidosta ja huolenpidosta. Heidän välinen suhde kehittyy useimmiten vahvemmaksi vuosien myötä.

5.2 Yksinäisten lasten ja lemmikkieläinten suhde

Yksinäisyys liittyy lapsen sosiaalisissa suhteissa ilmeneviin puutteisiin ja on aina subjektiivinen kokemus. Lapsi voi olla yksin olematta samalla yksinäinen tai hän voi tuntea itsensä yksinäiseksi muiden ihmisten parissa. Yksinäisyys koetaan yleensä epämiellyttävänä sekä ahdistavana ja sen perusongelmana on ystävien ja hyvien kavereiden puute. Yksinäisiltä lapsilta puuttuu juuri niitä arvokkaita asioita, joita ystävyys ja toveruus tuovat mukanaan, heiltä puuttuu läheinen, jonka kanssa voisi jakaa vastavuoroista inhimillistä lämpöä, yhteenkuuluvuutta, toisesta välittämistä, yhteistä toimintaa ja ajankulua. Lapsi kokee myös itsensä yksinäiseksi, jos häneltä puuttuu pysyvä kahdenkeskinen emotionaalinen ystävyys- tai kaverisuhde. (Laine 2005, 161-164.)

Lapsi kokee itsensä yksinäiseksi, jos hän ei saa sosiaalista tukea muilta eikä hänellä ole yhteyttä muihin. Yksinäisyyttä ei voida pitää samana kuin yksinolo, koska yksinolo on objektiivinen tila, ja yksinäisyys on subjektiivinen kokemus. Emotionaalisella yksinäisyydellä tarkoitetaan yksinäisyyttä, mikä johtuu siitä, ettei lapsella ole läheistä ihmistä elämässään, kun taas sosiaalinen yksinäisyys merkitsee sitä, että lapsella ei ole tukea antavaa verkostoa ympärillään. (Järvinen, Tontti, Lindblom-Yläne, Niemelä & Päivänsalo 2009, 59.)

Yksinäisyyteen reagoiminen onkin hyvin tärkeää ja sillä pyritään muuttamaan todellisia sosiaalisia suhteita. Sosiaalisia suhteita voidaan pyrkiä parantamaan muodostamalla uusia suhteita, käyttämällä olemassa olevia suhteita paremmin hyväksi tai muodostamalla korvaavia suhteita esimerkiksi lemmikkieläimiin. (Laine 2005, 165.)

Koira antaa lapselle seuraa ja turvaa pelkällä läsnäolollaan. Lapsen tilapäinen ero vanhemmistaan voi aiheuttaa lapselle itkuja, ja silloin tavallisesti koira menee lapsen luokse lohduttamaan häntä. Koirat osaavat lohduttaa ja helpottaa lapsen surullista oloa hyvin. (Hallgren 1991, 31.)

Lemmikkieläin voi olla lapselle ystävä, joka ei koskaan petä, ja tämä antaa lapselle itseluottamusta. Lapsilla on myös usein mielikuvituseläimiä, jotka ovat ymmärtäviä, lohduttavia ja joista saa seuraa ja turvaa. Oikean eläimen kohdalla se on sama asia, mutta paljon suuremmassa määrässä. Monilla lapsilla onkin tarve saada ystäväkseen joko keksitty tai ihan oikea lemmikkieläin. (Hallgren 1991, 35.)

Perheissä, joissa lapsia ei ole kuin yksi lemmikkieläinten merkitys korostuu hyvin paljon. Lapselle on tärkeää luoda erilaisia suhteita niin ihmisiin kuin eläimiinkin. Yksinäiselle lapselle oma lemmikki voi olla tärkein asia maailmassa. Lemmikin kanssa voi leikkiä, olla kaveri ja antaa hellyyttä ja rakkautta. Korvaavien suhteiden luominen lapselle lemmikin avulla tuo lapselle hyväksytyksi tulemisen tunnetta sekä lapsi kokee, että hänellä on oma kaveri, jonka kanssa voi olla ja leikkiä. Lapsen paras ystävä voi olla lemmikkieläin, jos hänellä ei ole sisarusia, joiden kanssa voi leikkiä ja olla yhdessä.

5.3 Lapsen kehittyminen koiran kanssa

Hallgrenin (2005, 21) mukaan eräät tutkimukset ovat osoittaneet, että lapsilla ja nuorilla, joilla on koiria tai jotka ovat paljon tekemisissä eläinten kanssa, on tavallista parempi itseluottamus kuin muilla lapsilla. Lemmikkieläinten kanssa kasvaneet lapset ovat yleisesti myös muita empaattisempia ja vuorovaikutustaitoisempia. Lapset pystyvät suhtautumaan myötätuntoisemmin toisten ihmisten tunteisiin, heidän on tavallista helpompaa sulautua ryhmiin, kommunikoida ja ottaa vastuuta. Eräät tutkimustulokset todentavat, että koira on meille ihmisille, lapsille, nuorille ja vanhoille eräänlainen psykologi ja elämän tulkitsija. Koira on meidän kaikkien paras ystävä.

Lapset ovat kehittyviä ja kasvavat lapset voivat parhaiten hyödyntää koiran myönteisiä psykologisia vaikutuksia. Lapsuuden tapahtumat vaikuttavat lapsen myö-

hempään tapaan kohdata pulmia, suhtautua stressitilanteisiin, toimia sosiaalisesti ja hallita monia muita psykologisia toimintoja. Lapsi solmii jo varhaisessa vaiheessa lukuisia sosiaalisia siteitä, jotta hänen myöhemmät ihmissuhteensa eivät muodostuisi ongelmallisiksi. Eläimillä on usein helpompaa, eläinvanhemmat kasvattavat pentujaan vaistojen ohjaamina. Eläinvanhemmat tietävät, miten niiden tulee hoitaa ja kasvattaa pentujaan, eivätkä ne tarvitse neuvoja ja opaskirjoja. Eläinpentujen kasvatusta on tullut emoilta perintönä vanhempiensa geeneissä ja heidän kasvatusta menetelmiä ohjaa myös vaistonvaraiset mekanismit. Ihmisvanhemmat ovat ajautuneet omien lastensa kasvattamisessa kauas luonnollisesta ja vaistonvaraisesta käyttäytymisestä. Monet vanhemmat ovat tulleet riippuvaisiksi kasvatusoppaista ja muiden neuvoista lasten kasvatuksessa. (Hallgren 1991, 27-29.)

Heikkisen ja Paavonsepän (1996, 62-63, 82) Pro Gradu -tutkimuksessa tarkasteltiin ihmisen ja lemmikkieläimen välistä suhdetta sekä selvitettiin, mitä ihmisen tarpeita lemmikkieläin tyydyttää. Kyseisessä tutkimuksessa havaittiin koiran positiivinen vaikutus perhesuhteisiin sekä muihin ihmissuhteisiin. Tutkimus osoitti, että koiran avulla oli syntynyt myös muita uusia ihmissuhteita.

Lapsen varhaisessa elämänvaiheessa hän altistuu monille kielteisille vaikutteille, ja onkin suurenmoista huomata miten koira voi olla vastapainona tällaisille vaikutteille. Perusedellytyksenä kuitenkin on, että koira on hyvin hoidettu ja rakastettu sekä sitä kohdellaan ja käsitellään oikein. Useat ihmiset kasvavat yhdessä koiran kanssa, tai he hankkivat koiria ennen kuin hankkivat lapsia. Lapsuuden jakaminen koiran kanssa sekä koiran kouluttaminen ennen lasten kasvatusta on hyvää opiskelua vanhemmuuteen. Koirankoulutuksen ja koiran itsensä avulla oppii, että liiallinen kurinpito on yhtä vahingollista kuin liiallinen sallivuus. (Hallgren 1991, 30.)

Lapset, jotka varttuvat koiran kanssa, saavat kokea koiran taholta kosketusta, huolenpitoa ja iloa. Kosketus, lämpö pehmoisen turkki ja lämmin kieli eivät kuitenkaan voi korvata vanhempien rakkautta ja huolenpitoa, mutta niistä on apua ja korviketta silloin, kun vanhemmilla ei ole siihen riittävästi aikaa. Täytyy kuitenkin muistaa, että lapsen ja koiran välinen suhde tulee olla kunnossa. Koira osaa osoittaa tunteensa välittömästi ja aidosti, se ei peittele iloaan tai tukahduta pahaa mieltään ollessaan surullinen. Koiralla on myös aivan erityinen kyky saada ihminen hyvälle tuulelle, koiran iloisuus tarttuu niin lapseen kuin vanhempaankin. Koiralle lapsi ja

aikuinen voi avoimesti ilmaista tunteitaan, ja lapsi oppii sen, että tunteiden näyttäminen on hyväksyttävää. Vanhemmat eivät myöskään toru lasta, joka osoittaa rakkautensa tai pahan mielensä koiralle, vaan he pitävät tätä hyvin hyväksyttävänä. Lapsen tunne-elämälle on hyvin kehittävää, että lapsi lohduttaa ja saa lohtua, hyväilee koira ja purkaa koiralle suruaan. (Hallgren 1991, 31, 33.)

Ihmisillä on tarve hoivata ja huolehtia, haluamme tuntea, että tarvitaan ja merkitsemme jotakin jollekin toiselle. Lapsilla tämä hoivaamisen tarve ilmenee usein nukke- ja pehmoleluleikeissä. Myös koira oppii hyvin olemaan hoivaamisen kohteena, koska se tarvitsee monenlaista hoitamista. Koira on ruokittava, ulkoilutettava, harjattava ja pestävä sekä sitä on silitettävä. Näissä toimenpiteissä saavat niin lapset kuin aikuisetkin purkaa hoivaamistarvettaan. (Hallgren 2005, 18-19.)

5.4 Perheeseen tulee koira

Millan & Peltier (2011, 19-21) on meksikolaisyhdyshälyvaltalainen koirapsykologi, ongelmakoirakouluttaja ja kirjailija. Hän on teoksessaan käsitellyt oikeanlaisen koiran löytymistä perheeseen. Oikeanlaisen koiran valitseminen on tärkein asia, kun perheeseen otetaan nelijalkainen jäsen. Perheet valitsevat koiransa usein hetken mielijohteesta, ilman suurempia suunnitelmia tai johdonmukaisuutta. Paras tapa aloittaa koiran hankinta, on arvioida perheen elämäntyyli. Minkälaiseen elämäntyyliin koira on tulossa, kuinka paljon perheellä on todellisuudessa aikaa koiralle. Monia ihmisiä on helppo huijata sen suhteen, millainen elämäntyyli ja sisin on, mutta koira ei pysty koskaan huijaamaan.

Koiran valinnassa on syytä olla tarkka. Perheen täytyy järjestää perhekokous, missä kaikki miettivät yhdessä, miksi he haluavat hankkia perheeseen koiran ja mitkä ovat siihen todelliset syyt. Perheen tulee olla yksimielinen halustaan ottaa koira, koska kaikkien tulee huolehtia uudesta perheenjäsenestä. Pelkästään lasten halutessa koira, vanhempien ei tule sitä perheeseen hankkia. Kaikkien perheenjäsenten tulee olla tietoisia koiran omistamiseen liittyvistä asioista. Perheenjäsenten täytyy antaa oma panoksensa koiran hoitamiseen, kukin oman ikätasonsa ja vastuullisuutensa mukaan. (Millan & Peltier 2011, 22-23.) Näiden asioiden huomiointi tuo myös uudelle perheenjäsenelle toivottua kunnioitusta. Koiran ottami-

nen ja hoitaminen on vastuullinen tehtävä ja perheen kaikkien jäsenten tulee koirasta pitää huolta ja antaa rakkautta. Kaikkien perheenjäsenten mukanaolo koiran hoidossa tekee koko perheen yhdessäolosta ja kasvamisesta helpompaa. Sitoutuminen koiran hoitoon luo hyvän pohjan onnistuneelle yhteiselolle.

Suomen Kennelliitossa, [viitattu 8.5.2013] on laadittu erilaisia oppaita, jotka selventävät koiran omistamiseen liittyviä asioita. Koira ja lapsi oppaassa käsitellään koiran ja lapsen suhdetta sekä annetaan neuvoja heidän yhdessäoloon. Oppaan mukaan koira on lapselle ystävä, jolle hän voi kertoa salaisimmatkin toiveet ja ajatukset. Lapsiperheen arki koiran kanssa sujuu vaivattomasti, kunhan toimintaohjeet ovat kaikille selvät. Koiralle kuin myös lapselle on opetettava, mitä he saavat tehdä ja mitä ei, sekä miten yhdessä tulee käyttäytyä. Koiran hankinnan tulee olla koko perheen päätös. Koira ei voi hankkia vain lapselle, eikä lapselta saa vaatia täyttä vastuuta koiran hoidosta. Vastuu koirasta tulee aina olla aikuisella. Vaikka päävastuu koiran hoitamisesta on aina vanhemmilla, lapsen on kuitenkin hyvä osallistua koiran hoitoon ja huolenpitoon. Harjaaminen, ruuan antaminen ja muu hoitaminen selventävät koiralle lapsen asemaa laumajärjestyksessä ja koirasta huolehtiminen tarjoaa lapselle hyvän tavan opetella toisesta huolehtimisesta ja vastuuntuntoa.

Koira hankinnassa on tärkeä miettiä, minkälainen koirarotu sopii omalle perheelle. Koira hankittaessa täytyy ottaa selvää muun muassa eri rotujen luonteesta, liikunnantarpeesta, luontaisista vaistoista ja koulutettavuudesta. Tietoja eri roduista saa Kennelliitosta, rotujärjestöistä tai rotua harrastavista yhdistyksistä, kirjoista ja internetistä. (Suomen Kennelliitto, [viitattu 8.5.2013]).

Perheen arjessa lasta ja koira ei koskaan saa jättää keskenään leikkimään, sillä aikuinen pystyy ennakoimaan tilanteet, joissa koira voi ahdistua lapsen leikeistä. Aikuisen täytyy aina myös puuttua tilanteeseen, jos koiran leikit käyvät liian rajuksi tai lapsi käyttäytyy koiraan kohtaan uhkaavasti. Vanhempien tehtävänä on opettaa lapselle koiran kieltä ja käyttäytymistä. Lapsen täytyy oppia ymmärtämään, mitä koiran murina, erilainen haukkuminen sekä hännän ja korvien asennot merkitsevät. Vanhempien tehtävänä on myös opettaa lapsille, että lapsi ei saa lähestyä vierasta koiraan ilman lupaa. Kaikki koirat eivät ole tottuneita lapsiin. Vieraan koiran

haukkuminen tai innokkuus voi pelottaa lasta, tällöin onkin parempi, ettei lapsi mene lähelle koira. Koira vaistoa pelon tunteen ja voi muuttua sen vuoksi jopa aggressiiviseksi. Koiran kohtaamisessa on tärkeää, ettei sitä lähestytä takaapäin. Koiralle voi olla myös arveluttavaa liian tiivis läheisyys, suukottelu, silittely ym. Koira ei ole myöskään leikkikalua. Sitä ei saa ottaa kiinni hännästä tai korvista, repiä turkista tai muuten satuttaa. Metelöivien ja riehakkaiden lasten käytös voi olla koirien mielestä pelottavaa ja koira voi reagoida lapsen liian rajuun käytökseen ei toivotulla tavalla, murisemalla tai jopa puremalla. Vanhempien täytyy huolehtia lapsen ja koiran yhteisten leikin sujumisesta, ettei puremisia ym. tapahdu. Vanhempien tulee myös opettaa lapsille koiran oman paikan tärkeys. Koiran tulee saada olla omassa makuupaikassaan halutessaan rauhassa, eivätkä lapset saa sitä siellä häiritä. Koiran täytyy myös saada ruokailla omassa rauhassaan. (Suomen Kennelliitto, [viitattu 8.5.2013]).

Kennelliiton oppaat ovat hyviä perustiedon antajia koirien kanssa elämisestä. Näissä oppaissa kerrotaan miten koiran ja lapsen kanssa tulisi vanhempien toimia. Tällaiset perustiedot tuleekin kaikkien koiranomistajien hallita, mutta käytännössä koirien ja lasten eläminen kuitenkin vasta opitaan. Vanhempien tulisikin hyvin tarkkaan miettiä ennakkoon miten heidän perheen ja koiran yhteinen elämä sujuu, ennen kuin perheeseen hankitaan koira. Vanhempien tehtävänä on opettaa lapselle myös miten lapsen tulee käyttäytyä koiraan kohtaan. Kennelliiton oppaissa on myös tähän perustiedot saatavilla.

5.5 Terapiakoiratoiminnan ja kaverikoiratoiminnan tarkastelua

Koira tutustuu mielellään uusiin ihmisiin ja on luonnostaan halukas miellyttämään ihmistä. Koira suhtautuu kaikkiin ihmisiin melko samalla tavalla heidän kokoonsa, näköönsä tai ihonväriinsä katsomatta. Koira tarkastelee jatkuvasti ympäristöään ja on herkkä vaistoamaan asioita. Koira osaa luonnostaan suhtautua eritavalla erilaisiin ihmisiin, kuten lapsiin tai vanhuksiin ja sen käytös muuttuu tilanteesta tai ihmisestä riippuen. Terapiakoiriksi valitaan eri tehtäviin eri rotujen edustajia, koska eri roduilla on erilaiset luonteenpiirteet ja toiset sopivat paremmin tehtävään kuin toi-

set. Tämä kuitenkin ei tarkoita sitä, että koiran tulisi olla erityisesti tiettyyn tehtävään koulutettu. (Hart 2000, 90-93.)

Suomen amerikkalaisperäisten työkoirarotujen harrastajayhdistys ry. eli SATHY ry. aloitti Suomessa ensimmäisenä virallisen terapiakoiratoiminnan 1990-luvun alussa, mutta terapiakoiratoiminnan aloitus on lähtöisin Yhdysvalloista. Terapiakoiratoiminta ei ole pelkkä harrastus vaan toiminta vaatii jo koulutuksenkin vuoksi pitkäjänteisyyttä ja sitoutumista. Terapiakoiraohjaajalla on takanaan hoitoalan koulutus sekä vankka kokemus alalta, joten terapiakoiratoiminta on ”kutsumusammatti” sekä vaativaa työtä. Terapiakoira työskentelee laitosisiakkaiden vaativimmassa ytimessä, sellaisten asiakkaiden luona, jotka todella tarvitsevat positiivista ja ystävällistä ympäristönmuutosta. Terapiakoirilla ei pyritä viihdyttämään suuria osastoja tai järjestämään muun toiminnan kanssa kilpailevaa ohjelmaa. Terapiakoirien tarkoituksena ei ole viihdyttää koirien omistajia, vaan antaa ystävyyttä, läheisyyttä ja sanatonta lämpöä laitostuneille ihmisille. Terapiakoiratoiminta on vapaaehtoisuuteen perustuvaa ja aina maksutonta. Terapiakoirakokelaalle tehdään terapiakoira-kouluttajien toimesta virallinen terapiakoiraluonnetesti, ja testin läpäistyään koira aloittaa varsinaisen terapiakoira-koulutuksen. Testissä kartoitetaan, että kokelas-koiralla on tasainen luonne ja että koira on kärsivällinen ja ystävällinen. Koira testataan uusissa, erilaisissa, pelottavissakin tilanteissa ohjaajan kanssa ja ilman omaa omistajaa. Erilaiset yhteisöt ja laitokset, kuten sairaalat tai lastenkodit jne. voivat sopia terapiakoirien vierailusta SATHY ry:n kanssa. Yhdessä terapiakoiran omistajan ja laitoksen henkilökunnan kanssa sovitaan jokaisen vierailun yksityiskohdista. (SATHY ry., [viitattu 1.5.2013].)

Lepistön ja Paston (2007, 16-17) mukaan terapiakoiratoiminta voidaan katsoa sosiaalipedagogiseksi työksi, sillä terapiakoira tarjoaa kanssakäymistä niille, joilla on esimerkiksi kommunikaatiovaikeuksia. Terapiakoira parantaa keskittymiskykyä, stimuloi muistitoimintaa sekä rohkaisee ja auttaa puheen tuottamisessa. Sosiaalipedagogiikassa korostetaan vuorovaikutusta, missä suhteen osapuolet vaikuttavat toisiinsa ja edistävät toisissaan muutosta.

Hyvä vaihtoehto viralliselle terapiakoiratoiminnalle on Suomen Kennelliiton kehittämä kaverikoiratoiminta, joka on ikään kuin terapiakoiratoiminnan ”kevyempi” muoto (SATHY ry., [viitattu 1.5.2013]).

Kaverikoiratoiminta on vapaaehtoistoimintaa, jossa pyritään koiran avulla tuomaan iloa ja elämyksiä ihmisille, joilla ei esimerkiksi ole mahdollisuutta oman koiran pitoon. Kaverikoiratoiminnassa tavalliset kotikoirat omistajineen vierailevat koiriensa kanssa erilaisten kohderyhmien, kuten lasten, vammaisten tai vanhusten luona laitoksissa, päiväkodeissa, kouluissa jne. Kaverikoiratoiminnan tavoitteena on erilaisten asiakasryhmien ilahduttaminen ja piristäminen. (Suomen Kennelliitto, [viitattu 1.5.2013].)

Kaverikoirat koulutetaan Suomen Kennelliiton kurssilla ja niitä on koulutettu jo yli kymmenellä kurssilla ja toiminnassa mukana on yli 800 koiraa. Toiminta on levinnyt eri puolille Suomea. Kaverikoirakot jaetaan asuinpaikkansa mukaan eri toimintaryhmiin, jotka sopivat itse vierailukäyntiensä ajankohdat. (Suomen Kennelliitto, [viitattu 1.5.2013].) Seinäjoen seudulla kaverikoiratoiminta on alkanut vuonna 2006, kun alueen ensimmäiset neljä koirakkoa kouluttautuivat Kennelliiton koulutuksessa kaverikoirakoiksi ja Lakeuden Kaverikoirat aloittivat toimintansa. Vuoden 2013 alkupuolella toiminnassa mukana on yli 15 koirakkoa. (Lakeuden Kaverikoirat, [viitattu 1.5.2013].)

Kaverikoirat eivät ole terapiakoiria, koska ne eivät ole mukana hoitotilanteissa eivätkä niiden ohjaajat ole sosiaali- tai terveydenhoitoalan ammattilaisia. Toiminnassa mukana olevat koirat ovat tavallisia kotikoiria ja ne ovat perusluonteeltaan ystävällisiä ja ne ottavat oma-aloitteisesti kontaktin vieraaseen ihmiseen. (Lakeuden kaverikoirat, [viitattu 1.5.2013].) Kennelliiton kaverikoirat tunnistaa oranssista huivista ja koiranohjaajan samanvärisestä rintanapista (Suomen Kennelliitto, [viitattu 1.5.2013]).

Kaverikoiran tulee olla aikuinen, erilaisia tilanteita mahdollisimman paljon kokenut, rauhallinen sekä luotettava koira. Kaverikoiratoiminnassa koiran rauhallisuutta pidetään tärkeänä. Kovin vilkas koira ei sovellu kaverikoiraksi, sillä monet lapset ja vanhuksat pelkäävät koiria. Koiran tulee olla hyvin omistajan hallinnassa ja sen tulee käyttäytyä rauhallisesti sekä vieraita ihmisiä että muita koiria kohtaan. Kaikki kaverikoiriksi pyrkivät koirat myös testataan ennen toimintaan pääsyä, jotta koira vastaa luonteeltaan tehtävän vaatimuksia. Myös omistajan on tunnettava vastuunsa ja käynneillä on keskityttävä seuraamaan omaa koiraansa, jottei mitään yllättä-

viä tilanteita pääsisi tapahtumaan. Toisaalta on myös tarkkailtava, että koira ei pääse tekemään mitään epätoivottua ja toisaalta on tarkkailtava, ettei oma koira joudu kohtuuttoman toiminnan uhriksi asiakkaiden tai muiden koirien taholta. (La-keuden kaverikoirat, [viitattu 1.5.2013].)

Virallisen terapiakoiratoiminnan ja kaverikoiratoiminnan lisäksi koirat voivat olla myös apuna sosiaalialan auttamistyössä epävirallisesti, esimerkiksi perhekodin lemmikkinä. Karlson (2004, 26-30) kirjoittaa artikkelissaan, että koirat tarjoavat lohtua, rakkautta, tukea, turvaa ja iloa huostaanotetuille lapsille suomalaisessa perhekodissa. Koirat ovat perhekodissa tärkeitä tunteiden tunnistamis- ja purkamiskohteita lapsille. Koirat myös opettavat aggressiivisille lapsille itsehallintaa, sillä lapsen vahingoittaessa koiraan hänen täytyy rakentaa uudelleen luottamuksellinen suhde koiraan. Lapselle on kova paikka, jos koira hylkää hänet. Koira osaa tyydyttää myös huostaanotettujen lasten psyykkisiä perustarpeita, sillä vaikeissa oloissa elänyt lapsi voi tuntea yhteenkuuluvuutta koiraan kohtaan. Koira hyväksyy lapsen sellaisenaan kun hän on. Myös koirien keskinäinen käyttäytyminen antaa lapselle hyvän esimerkin ryhmässä toimimiseen ja lapsi voi peilata omaa käytöstään siihen. Lapsi voi huomata ja tunnistaa samanlaisia tunteita itsessään. Perhekodin koirien avulla lapset pääsevät nauramaan myös omille tunteilleen. Koira voi korjata myös huostaanotettujen lasten ja nuorten vahingoittuneita kiintymyssuhteita.

Terapiakoiratoiminnasta ja kaverikoiratoiminnasta on saatu paljon positiivista palautetta eri asiakasryhmiltä ja näiden toimintamuotojen kehittäminen ja lisääminen Suomessa olisikin hyvin tärkeää. Toiminnan ei mielestäni tarvitse olla aina niin ”virallista”, jos vain saadaan esimerkiksi lapsille positiivisia kokemuksia eläimistä. Eläinten ja lasten yhteistoiminnassa molemmat osapuolet voivat oppia arvokkaita asioita toisiltaan. Lapset oppivat kunnioittamaan eläimiä ja eläinten kokema hyväily ja silittely ovat heille hyvin merkityksellisiä.

6 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA LAPSEN JA ELÄIMEN SUHTEESTA

6.1 Lapselle tärkeitä ihmisiä ja eläimiä

Rusanen (2011, 209) kertoo kirjassaan keräämästään aineistosta, jota hän käytti päivähoiton henkilöstön täydennyskoulutusta varten. Aineistossa käsiteltiin perhepäivähoidon ja päiväkodin lasten sosiaalisia verkostoja. Aineisto kerättiin päivähoiton henkilöstön toimesta, ja jokainen koulutukseen osallistuva työntekijä oli valinnut yhden 3-6 vuotiaan lapsen haastateltavakseen. Haastattelun tarkoituksena oli saada selville lapselle tärkeimmät ja merkityksellisimmät ihmiset ja eläimet. Lapsille haastattelun avuksi käytettiin kuvamateriaalia, jossa oli eri-ikäisiä lapsen elämään mahdollisesti vaikuttavia hahmoja. Päivähoidon henkilöstölle oli myös annettu tarkat ohjeet haastattelun toteuttamisesta.

Haastattelussa lapsille annettiin paperi, mihin keskelle oli piirretty viisi sisäkkäistä ympyrän kehää ja lapselle kerrottiin, että hän itse on siinä keskellä ja hänen täytyisi asettaa hänelle tärkeimmät ihmiset ja eläimet muille kehille, tärkeimmät lähimmäksi lasta, seuraavalle kehälle seuraavaksi tärkeimmät jne. Lapsi sai asettaa kehälle ketä tahansa, niin monta kun hän halusi. Mikäli lapselle oli vaikeaa nimetä tärkeimpiä, häntä autettiin siinä esittämällä lisäkysymyksiä ajatusten tueksi. (Rusanen 2011, 209.)

Tutkimus toteutettiin tapaustutkimuksena lapsen sosiaalisista suhteista ja tuloksia voidaan pitää esitutkimusluonteisina ja ne antavat suuntaa lasten kiintymyskohteista kotona ja päivähoitossa. Tutkimukseen osallistui 23 lasta, jotka mainitsivat itselleen tärkeinä pitämiään 273 ihmistä, eläintä ja pehmolelua. Lapset mainitsivat tutkimuksessa vanhemmat 44 kertaa, isovanhemmat 48 kertaa, sisarukset 34 kertaa, eläimet 31 kertaa ja pehmoleluja 10 kertaa. Rusasen tutkimuksessa lapset pitivät siis tärkeimpinä äitiä, isää, sisaruksia, isovanhempia ja eläimiä. Kotieläimet ja pehmolelut olivat lapsille vanhempien rinnalla tai heti heidän jälkeensä tärkeim-

piä ja nämä sijoitettiin pääsääntöisesti ensimmäiselle tai toiselle kehälle. Tutkimuksessa 75 % lapsista sijoitti eläimen ensimmäiselle tai toiselle kehälle. (Rusanen 2011, 210-211.) Rusasen (2011, 212) mukaan eräässä ulkomaalaisessa tutkimuksessa 8,6 % lapsista oli maininnut lemmikkieläimet tärkeimmiksi itselleen.

Tutkimusaineistosta löytyi myös erikoisia, päälinjasta poikenneita vastauksia. Yksi 5-vuotias oli maininnut tärkeimmäksi (sijoittanut ensimmäiselle kehälle) perheen kissan ja pehmolelun, vaikka hänellä oli yhteensä yhdeksän mainintaa tärkeistä ihmisistä ja eläimistä. Hän oli myös maininnut serkun koiran, jonka hän oli sijoittanut kolmannelle kehälle. Tämä lapsi ei ollut myöskään maininnut ollenkaan isäänsä, äitiänsä eikä sisaruksiaan sosiaalisessa verkostossaan. (Rusanen 2011, 213.) Lapsi oli pitänyt eläimiä tärkeimpinä omassa lähipiirissään, joka on mielestäni hyvin mielenkiintoinen ja merkityksellinen asia, koska joku lapsi voi kokea oman lemmikin hyvinkin tärkeänä elämässään.

Toinen lapsi oli 4-vuotias, ja hän mainitsi molemmat vanhempansa uloimmalla kehällä ja hoitajansa toisella kehällä. Hänen koiranpentunsa oli sijoitettu ainoastaan ensimmäiselle kehälle. (Rusanen 2011, 214.) Nämä esimerkit kuvastavat hyvin sitä, kuinka lapset asettelevat tärkeimpiä ihmisiä ja eläimiä lähipiiriinsä. Toiselle lapselle on hyvin tärkeitä omat vanhemmat sosiaalisessa verkostossaan kun taas toisille lemmikkieläimet ovat tärkeimpiä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja hänen kehitykseensä voi vaikuttaa monet eri tekijät. Tämän tutkimuksen tuloksista selviää juuri se, että jollekin lapselle ovat lemmikit erittäin tärkeitä. Lemmikit voivat korvata lapselle aikuisten emotionaalisia kontakteja, kuin myös läheisyyden saamista vanhemmilta tai kasvattajilta. Tutkimuksen tuloksia voidaan tarkastella myös siitä näkökulmasta, että onko tutkimuksen 5-vuotias lapsi kokenut omien vanhempien kyvyttömyyttä vanhempana ja sen vuoksi sijoittanut tärkeimmäksi itselleen kissan ja pehmolelun. Ovatko vanhemmat paikanneet omaa kyvyttömyyttään lemmikkieläimellä, vai onko tämä vain lapsen näkemys omista tärkeimmistä ihmisistä ja eläimistä. Tämä ei kuitenkaan ole kenenkään lapsen kohdalla suotavaa, koska lapsen tärkeimpänä hoitajana ja huolenpitäjänä tulisi olla oma äiti tai isä.

6.2 Lapsen vuorovaikutus eläimen kanssa

Tohtori, psykiatri Macdonald Alasdair on tehnyt tutkimuksen 10- vuotiaille Skotlantilais- lapsille heidän vuorovaikutuksestaan lemmikin kanssa. Hän huomasi tutkimuksessaan, että 84 % lapsista puhui lemmikille. Hänelle oli myös tutkimuksessaan yllättävää se, että 65 % lapsista uskoi eläimien ymmärtävän mitä lapset oikeasti sanoivat eläimille. Kolmannes tutkituista lapsista muodosti oman merkityksellisen osan, jossa lapset kuvittelivat eläimien ymmärtävän myös heidän tunteensa, mielialansa ja sanansa. Tälle kolmasosalle lapsista lemmikit olivat kaikista tärkeimpiä kumppaneita heidän elämässään. (Beck & Katcher 1996, 14.)

Tutkija käsitteli aineistossaan lapsen suuttumusta ja koiran lohduttajana olemista. Hän kertoo esimerkin siitä, kuinka lapsi on suuttunut jostakin asiasta, jonka hänen vanhemmat ovat aiheuttaneet torumalla lasta. Koira on yrittänyt mennä lohduttamaan lasta tämän vuoksi ja lapsi hyväksyy koiran lohdutuksen mitään empimättä. Tämän tyyppinen käytös demonstroi todellista uskollisuutta, jota lemmikillä ja lapsella voi olla. Yksi tutkimukseen osallistunut oli kommentoinut lemmikkieläimiä seuraavasti: Lemmikit ovat parhaita kavereita ja ihan koko ajan! (Beck & Katcher 1996, 14-15, 43.)

Olen tutkimuksesta saatujen tulosten kanssa samaa mieltä siitä, että lemmikit ja etenkin koirat ymmärtävät paljonkin asioita mitä heille puhutaan. Koirat ovat lojaleja kuuntelijoita ja hyväksyjiä ja ne osaavat tulkita ihmisen erilaisia mielialoja. Mielestäni koiran kanssa voi olla vuorovaikutuksessa ja harjoitella niitä taitoja. Koirat osaavat tulkita mielialoja ja tunteita, onhan koiralla itselläänkin erilaisia tunteita ja heidän käytöksessään on huomattavissa erilaisia tunneilmauksia. Tutkimus oli toteutettu 10-vuotiaille lapsille, mutta mielestäni tuloksia voidaan verrata myös pienempien lapsien keskuudessa.

6.3 Lemmikin vaikutus lapsen kaverisuhteisiin

Kaverisuhteisiin perustuvassa tutkimuksessa, jonka ovat Paul ja Serpell (1996) tehneet, verrattiin lasten käyttäytymistä sellaisten lasten välillä, joilla ei ollut lemmikkiä. Tutkimus oli kestänyt vuoden verran. Tutkimuksessa oli käytetty lasten

äitien havaintoja 8-12 vuotiaiden lastensa kaverisuhteista. Lapsilla joilla oli koira, heidän kaverinsa tulivat usein käymään heidän kotonaan ensimmäisen kuukauden aikana kun koira oli perheeseen hankittu. Tutkimusvuoden lopussa kavereiden käynnit olivat kuitenkin vähentyneet, mutta lapsilla oli vuoden aikana erilaisia vapaa-ajan aktiviteettejä koirien kanssa koko perheen kesken. (McCardle, McCune, Griffin & Maholmes 2011, 107-111.)

Tutkimuksen johtopäätösten mukaan koirat toivat iloisuutta 40 % talouksille joissa oli lapsia ja koiria, mutta toisaalta lapset olivat myös koiran väkivallan kohteena (esim. puremat ym.). Tätä ei ole kuitenkaan tutkittu tietyn persoonallisuuden omaavien lasten ja koirien käyttäytymisen kesken. Syvällisempi ymmärtämys siitä, miten koirat käyttäytyvät lapsia kohtaan ja miten lapset koiria kohtaan, olisi tärkeää tietoa koiran omistajille. Tämä lisäisi tietämystä siitä, että koira ei olisi välttämättä niin iso riski enää lapselle. Näistä asioista olisi kirjoittajan mielestä hyvä puhua erilaisissa koulutuksissa lasten vanhemmille. Tällainen tieto lisäisi myös lapsille positiivisia, rikkaita kokemuksia koirasta. (McCarle ym. 2011, 107-111.)

Lasten kuten myös aikuisien on helpompi lähestyä toisia ihmisiä, jos mukana on koira. Sosiaalisten suhteiden lisääntyminen koiran avulla on merkittävää. Lapsi saa kavereita myös koirien avulla, koska eläin saa aikaan sen, että toisia on helpompi lähestyä eläimen avulla. Monista lapsista tulee keskenään ystäviä esimerkiksi, jos heillä on molemmilla koira. Heidän on helppo keskustella koirista ja sen kanssa eletystä elämästä. Monille lapsille eläin tuo turvallisuutta ja läheisyyttä sekä heidän on helppoa solmia ystävyssuhteita toisen lemmikin omistajan kanssa.

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimusmenetelmä oli tässä tutkimuksessa laadullinen eli kvalitatiivinen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jostakin ilmiöstä (Eskola & Suoranta 1998, 61). Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on myös kuvata todellista elämää. Todellisuuden ymmärretään olevan moninainen, mutta kuitenkin toinen toisiinsa vaikuttavista tapahtumista koostuva. Todellisuutta ei voi siis pilkkoa osiin mielivaltaisesti. (Hirsjärvi ym. 2007, 157.) Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tähän liittyy ajatus, että todellisuus on moninainen. Laadullisessa tutkimuksessa on kuitenkin otettava huomioon, että todellisuutta ei voi jakaa mielivaltaisesti osiin. Tapahtumat muokkaavat samanaikaisesti toinen toistaan, ja onkin mahdollista löytää monensuuntaisia suhteita. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa pyritään tutki-
maan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.)

Kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä on, että tieto hankitaan todellisissa tilanteissa ja ihminen on tiedonkeruussa tiedonantaja, kohdejoukko on tarkoituksenmukaisesti valittu ja tapaukset ymmärretään ainutlaatuisiksi. Niiden avulla ei saada suoraan yleistettävää tietoa. (Hirsjärvi ym. 2007, 160.)

Laadullinen tutkimus auttaa ymmärtämään tutkimuskohdetta ja selittämään sen käyttäytymisen ja päätösten syitä. Laadullisessa tutkimuksessa rajoitutaan yleensä pieneen määrään tapauksia, mutta ne pyritään analysoimaan mahdollisimman tarkasti. Tutkittavat valitaan usein harkinnanvaraisesti eikä pyritä tilastollisiin yleistyksiin. Laadullinen tutkimus hyödyntää psykologian ja muiden käyttäytymistieteiden oppeja. Laadullinen tutkimus sopii hyvin myös toiminnan kehittämiseen, vaihtoehtojen etsimiseen ja sosiaalisten ongelmien tutkimiseen. Tämän tutkimuksen avulla voidaan myös antaa virikkeitä erilaisille jatkotutkimuksille. Laadullinen tutki-

mus vastaa kysymyksiin: Miksi? Miten? Millainen? Laadullinen tutkimus on suppea, harkinnanvaraisesti koottu näyte. Ilmiön ymmärtäminen tehdään niin sanotun pehmeän tiedon pohjalta. (Heikkilä 2004, 16-18.)

Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa kerätään vähemmän strukturoidusti kuin määrällisessä tutkimuksessa ja aineisto on usein tekstimuotoista. Selvää rajaa aineistonkeruutavoissa näiden kahden välillä ei voida kuitenkaan tehdä. Aineisto voi olla tutkimusta varten kerättyä tai jotain muuta tarkoitusta varten tuotettua kirjallista, kuvallista tai äänimateriaalia. Luokittelu, päättely ja tulkinta ovat perusteiltaan samoja niin kvantitatiivisessa kuin kvalitatiivisessakin tutkimuksessa. Määrälliset analyysit ovat kuitenkin yksiselitteisempiä kuin laadulliset. Määrällinen tutkimus jakaantuu lisäksi selvemmin erottuviin vaiheisiin kuin laadullinen tutkimus, jossa aineiston keruu, käsittely ja johtopäätösten teko nivoutuvat tiiviimmin toisiinsa. Viimeksi mainitussa tutkija joutuu suorittamaan tulkintoja jo aineiston keruuvaiheessa ja toisaalta hänelle voi vielä analysointivaiheessa palautua mieleen jokin tärkeäksi osoittautuva seikka, jota hän ei aineistoa kerätessään kirjoittanut muistiin. (Heikkilä 2004, 16-18.)

7.2 Tutkimuskohde ja tutkimuksen kulku

Tutkimukseni tekeminen alkoi siitä, että mietin työlleni aiheen. Aiheenvalinnan jälkeen aloitin tutustumisen aiheeseen liittyvään lähdemateriaaliin. Omaa motivaatiotani ja kiinnostustani tutkimustani kohtaan lisäsi se, että olin hyvin kiinnostunut lapsista ja eläimistä, koska niitä oli ollut elämässäni lähes aina. Tämän jälkeen oli aiheellista aloittaa miettimään tutkimukseni tutkimusongelmia. Tutkimuskysymysten määrittelyn jälkeen perehdyin tutkimuskirjallisuuteen, jonka avulla näkemys tutkimuksen tekemisestä hieman helpottui. Tuomi ja Sarajärvi (2011, 152) kirjoittavatkin, että tutkimusongelman määrittelyn jälkeen päästään pohtimaan, miten ongelmaan olisi viisainta hakea vastauksia.

Tutkimuksen teoriaosa muodostuu johdonmukaisesti etenevistä käsitteistä. Tutkijan on tunnettava hyvin asiaan kuuluva ja suoraan tutkimusaiheeseen liittyvä kirjallisuus sekä pystyttävä valikoiden keskustelemaan aikaisemman tiedon kanssa. Tutkijan on myös perusteltava itselleen, miten hän oman työnsä kannalta mitäkin

tietoa käyttää. Teoreettinen osio tulee rakentua siten, että erilaiset näkökulmat ja tutkijan tulkinnat erottuvat hyvin toisistaan. Laadullisen tutkimuksen etuna voidaan pitää sitä, että teoreettiset lähtökohdat voivat olla siinä väljempinä kuin määrällisessä tutkimuksessa. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 155-156.) Tutkimuksessani olen pyrkinyt noudattamaan näitä edellä mainittuja neuvoja, että tutkimuksestani tulisi mahdollisimman selkeä kokonaisuus.

Tutkimukseni kohteena olivat alle kouluikäiset lapset ja heidän perheensä. Halusin selvittää lasten vanhempien kokemuksien perusteella, miten lemmikkieläimet voivat olla osallisena lapsen kehityksessä ja perheen arkipäivässä mukana. Tutkimusaineiston keruumenetelmäksi valitsin kyselylomakkeen (Liite 3), koska haastatteluihin olisi kulunut liikaa aikaa ja ne olisi ollut hankala järjestää sekä arvelin saavani avoimilla kysymyksillä laajoja ja sisällöltään laadukkaita vastauksia. Hirsjärvi ym. (2009, 194) toteavatkin, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei välttämättä ole läheistä kontaktia tutkittaviin, vaikka niin saatetaan usein esittää.

Tutkimukseni kohderyhmän valinta oli aluksi hieman hankalaa. Miettiessäni eri vaihtoehtoja, tutkimukseni yhteistyökumppaniksi ajattelin soveltuvan hyvin minun oma koiraharrastusseurani Lakeuden agilityurheilijat ry. Tein tiedustelun seurani keskustelufoorumilla, saisinko sieltä kiinnostuneita vastaajia opinnäytetyön tutkimukseeni. Yllätyin saamastani palautteesta ja halukkaita vastaajia ilmoittautui mielestäni kohtuullisesti. Minuun olivat yhteydessä asian tiimoilta useita sellaisia henkilöitä, jotka olivat kuulleet tutkimuksestani joltakin tuttavalta tai tuttavan tuttavalta. Näiden kaikkien yhteydenottojen jälkeen päätin toteuttaa kyselytutkimukseni kaikille siihen ilmoittautuneille halukkaille. Tutkimukseeni halukkaat osallistujat eivät kaikki olleetkaan agilityseuramme jäseniä, vaan suurin osa oli tavallisia perheitä, missä oli pieniä lapsia ja lemmikkieläimiä. Hirsjärvi ym. (2009, 179, 195) toteavatkin, että tutkijan täytyy miettiä kyselyyn vastaajien määrää sillä periaatteella, miten paljon tutkijalla on aikaa aineiston käsittelyyn. Yksiviivaista sääntöä siihen ei ole, kuinka paljon vastaajia täytyy saada. Kvalitatiivisissa aineistossa voi olla vaikkapa vain yksi vastaaja, tai suurempi vastaajien joukko. Kyselytutkimusten etuna pidetään myös sitä, että niiden avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto.

7.3 Kyselylomaketutkimus

Kyselylomaketutkimus oli tutkimuksessani vaivattomin tapa kerätä aineistoa. Sen tekemiseen ja lähettämiseen ei kulunut liian paljon aikaa, mikä mahdollisti työn teoriaosan kirjoittamiselle enemmän aikaani. Hirsjärvi ym. (2009, 195) mainitsevat myös, että kyselylomake menetelmä on tehokas, koska se säästää tutkijan aikaa ja vaivannäköä.

Kyselylomakkeella pyritään keräämään faktatietoa ja saamaan mahdollisimman yleistettäviä tuloksia. Yleistettävät tulokset ovat mahdollisia, mikäli esimerkiksi avoimiin kysymyksiin saadaan monia samankaltaista vastausta. Lomaketutkimuksessa keskeistä on nähdä se, että kyselylomakkeen vastaukset ilmaisevat ihmisten mielipiteitä ja asenteita. (Alasuutari 2011, 111.)

Heikkilän (2004, 47) mukaan kyselylomakkeen suunnitteluun kannattaa varata riittävästi aikaa. Kysymykset tulee suunnitella huolellisesti, että voidaan välttyä mahdollisilta virheiltä. Tutkimuksen tavoite täytyy olla selvillä, ennen kuin lomakkeen laatimista voidaan aloittaa. Tutkijan tulee ottaa myös huomioon, miten aineisto käsitellään, miten tiedot kirjataan ja millä tavoin tulokset raportoidaan.

Hirsjärven ym.(2009, 198-199) mukaan avoimessa kysymyksessä esitetään vain kysymys, jonka jälkeen jätetään tyhjä tila vastaukselle. Avoimet kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden sanoa sen, mitä hänellä on todella mielessään. Avoimista kysymyksistä voi olla haittojakin. Vastauksia on työlästä käsitellä, sillä niiden luokittelu on usein vaikeaa. Avoimet kysymykset voivat myös houkuttaa vastaamatta jättämiseen (Heikkilä 2004, 49).

Hyvässä kyselylomakkeessa kysymysten eteneminen noudattaa tiettyä juonta, jolloin niiden johdonmukaisuus helpottaa kyselyyn vastaamista. Lomakkeen alkuun kannattaa sijoittaa helppoja kysymyksiä, joilla pyritään herättelemään vastaajan kiinnostusta tutkimukseen. (Heikkilä 2004, 48–49.) Samoin yleisimmät kysymykset on hyvä sijoittaa lomakkeen alkuun ja vaativimmat kysymykset loppupuolelle. Kysymysten tulee merkitä samaa kaikille vastaajille, jolloin kysymyksen muotoilussa tulee välttää epämääräisyyttä. Lyhyt ja rajattu kysymys on aina parempi

kuin pitkä ja yleinen kysymys. Tutkijan ei tule myöskään olettaa, että vastaajalla olisi selkeä mielipide asiasta. Kysymysten sanavalinta on erityisen tärkeää. Siten lomakkeen laatijan tulee välttää alan ammattikieltä ja sellaisia sanoja, joita vastaaja ei ymmärrä. Kyselylomakkeessa ei myöskään saisi olla johdattelevia kysymyksiä. (Hirsjärvi ym. 2009, 202–203.) Kyselylomakkeeni laadinnassa pyrin ottamaan nämä ohjeet huomioon lomakkeen ja kysymysten suunnittelussa. Kysymyslomakkeeseen sain sisällytettyä kaikki tarvitsemani kysymykset, jotka peilautuvat tutkimuksen teorian kanssa.

Kyselylomakkeeni sisälsi yhden monivalintakysymyksen, jolla selvitin, kumpi vanhemmista on kyselyyn vastannut, vai ovatko he vastanneet siihen yhdessä. Muut kysymykset olivat avoimia kysymyksiä, ja niitä kyselylomakkeessa oli 18 kappaletta. Kysymyksistä kolme ensimmäistä olivat taustakysymyksiä, jolla halusin selvittää kyselyyn vastaajan, keitä perheeseen kuuluu ja mitä lemmikkieläimiä perheessä on. Kasvattajille, joilla tarkoitan tutkimuksessani perhepäivähoitajia, tekemässäni kyselylomakkeessa oli 20 kysymystä, ja ne kaikki olivat avoimia kysymyksiä. (Liite 4) Valitsin avoimia kysymyksiä siksi, että halusin antaa vastaajille mahdollisuuden kertoa vapaasti kysymistäni asioista.

Kyselylomaketta tehdessäni, halusin, että se ei muodostuisi liian pitkäksi, koska sen vuoksi voisi jäädä vastauksia saamatta. Näin ollen sain mahtumaan kaikki kysymykseni kahdelle sivulle. (Hirsjärven ym. (2009, 203) mukaan kyselylomake ei saa olla liian pitkä ja aikaa vievä, koska vastausprosentti saattaa sen vuoksi jäädä pieneksi.

7.4 Tutkimusaineiston keruu

Lähetin kysymyslomakkeen sähköpostilla 14:ta alle kouluikäisen lapsen vanhemmalle. Vastausaikaa annoin kaksi viikkoa. Kyselylomakkeita palautettiin seitsemän määräpäivään mennessä. Lähetin vielä yhden muistutuksen vastaamatta jättäneille vanhemmille, ja sen jälkeen sain vielä kolme vastausta lisää eli kymmenen vastausta. Tämä on riittävä vastausmäärä lasten vanhemmilta ja sain riittävän laajan aineiston tutkimustani varten. Aloin kuitenkin miettimään vielä muita aineistonke-

ruun mahdollisuuksia ja päädyin laatimaan vielä kyselylomakkeen koiraharraste seurani kahdelle perhepäivähoitajalle. Halusin myös heidän näkemystään mukaan omaan tutkimukseeni. Lähetin perhepäivähoitajille suunnattuja kyselylomakkeita siis kaksi kappaletta, ja molemmat vastasivat kyselyyni.

Kyselylomakkeiden mukana lähetin myös saatekirjeet (Liite 1) ja (Liite 2), jossa kerroin tutkimukseni tarkoituksesta sekä vastausten luottamuksellisesta käsittelystä. Hirsjärven ym. (2009, 204) mukaan saatekirjeessä on hyvä kertoa, että saadut tiedot käsitellään luottamuksellisesti, eivätkä vastaajan henkilötiedot tule muiden kuin tutkijan tietoon. Saatekirjeessä on hyvä selvittää myös lyhyesti tutkimuksen tarkoitusta, määrittää viimeinen palautuspäivä sekä rohkaista vastaajaa vastaamaan kyselyyn.

Tutkimuksen luotettavuus on yksi tärkeimmistä asioita tutkimusta tehdessä. Hirsjärvi ym. (2009, 231) käsittelevät kirjassaan tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä. Heidän mukaan tutkimuksessa pyritään välttämään virheiden syntymistä, vaikka tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevatkin. Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan kaikissa tutkimuksissa ja siinä voidaan käyttää erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. Yleisimpiä näistä ovat reliabiliteetti ja validiteetti. Tutkimuksen reliabiliteetti tarkoittaa tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia eli mittaus- tulosten toistettavuutta. Se voidaan todeta usealla tavalla, kuten esimerkiksi siten, että kaksi arvioitsijaa päätyy samaan tulokseen. Tutkimuksen validiteetti tarkoittaa puolestaan sitä, että tutkimuksella mitataan juuri sitä, mitä sillä on tarkoituskin mitata. Tutkimusmenetelmät ja tutkimuksessa käytetyt mittarit eivät aina vastaa sitä, mitä tutkija on kuvitellut tutkivansa. Esimerkiksi kyselylomakkeella kerättyihin kysymyksiin saadaan vastaukset, mutta vastaajat ovat voineet käsittää kysymykset eri tavalla kuin tutkija on ajatellut.

Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset kysymykset nousevat tutkimuksessa myös esiin. Tutkimukseeni osallistuneet vastaajat olivat saman koiraharrasteseuran jäseniä, missä itse harrastan, mikä aiheutti eettisten kysymyksien pohdintaa työssäni. Vastaajista kukaan ei kuitenkaan ole minulle henkilökohtaisesti läheinen ystävä, minkä vuoksi vastausten luotettavuus ja paikkansapitävyys on riittävä. Yli puolet vastaajista oli minulle kokonaan vieraita ihmisiä, joten voin pitää vastauksia luotettavina. Vastaajat olivat tavallisia perheitä, joissa vanhempi harrastaa koiran

kanssa ja lapset sekä eläimet ovat kaikki perheeseen kuuluvia jäseniä. Vanhempien näkemykset lapsen kehityksestä ovat tavallisten vanhempien kokemuksia lapsen ja lemmikkieläimen yhdessä kasvamisesta. Tutkimukseen osallistuneiden lasten vanhempien näkemys lemmikkieläimistä on hyvin positiivinen, koska heillä itsellään on lemmikkieläimiä. Tämä voi vaikuttaa tutkimustuloksiin jonkin verran. Mikäli tutkimukseen olisi osallistunut sellaisia vanhempia, joilla ei ole lemmikkieläimiä tulokset voisivat olla hieman toisenlaisia.

7.5 Tutkimusaineiston analyysi

Kerätyn tutkimusaineiston tulkinta, analyysi ja johtopäätösten teko on tutkimuksen ydin (Hirsjärvi ym. 2009, 221). Eskolan & Suorannan (1998, 138) mukaan analyysillä pyritään tuomaan aineistoon selkeyttä ja sillä pyritään tiivistämään aineistoa säilyttäen kuitenkin sen sisältämä informaatio. Kvalitatiivisen aineiston analyysissä pyritään kasvattamaan informaatiota tekemällä hajanaisesta ja kirjavasta aineistosta mielekästä ja selkeää.

Kvalitatiivista aineistoa voidaan analysoida monella tavalla ja eri analysointitapoja on jaoteltu muun muassa seuraavasti: teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskursiiviset analyysitavat, sekä keskusteluanalyysi. Valitsin omaksi analysointimenetelmäksi aineiston teemoittelun, koska teoriapohja tutkimukselleni on myös rakennettu teemoittain, joihin lemmikkieläimillä olisi mahdollisuus olla osallisena.

Aineiston teemat rakentuivat siten, että aloitin aineiston analyysin kokoamalla yhteen kyselyni taustakysymysten vastaukset, joista ilmeni kyselyyn vastaaja, montako lasta ja minkä ikäisiä lapset olivat sekä perheissä olevat lemmikkieläimet. Tämän jälkeen teemoittelin vastaukset teoriaosuuden mukaan: lapsen sosiaalinen kehitys, lapsen vastuullisuuden ja itsetunnon kehitys, lapsen psyykkinen kehitys, lapsen persoonallisuuden kehitys, lapsen tunne-elämän kehitys, lapsen kiintymyssuhteen muodostuminen, lemmikin suhde lapseen ja perheeseen, lemmikin vaikutus vuorovaikutustaitojen kehittymiseen, lasten ja koirien kasvattaminen sekä leikkiveruus sekä vastaajien näkemys lemmikeistä päivähoitossa.

Eskolan ja Suorannan (1998, 161,175-176) mukaan aineistosta voi nostaa esille teemoja, jotka valaisevat tutkimusongelmaa. Tämä mahdollistaa tiettyjen teemojen ilmenemisen ja esiintymisen vertailun aineistossa. Tutkimusaineistosta voidaan poimia sen sisältämät keskeiset seikat ja siten esittää se erilaisten kysymyksenasetteluiden kokoelmana. Tekstistä tulee pyrkiä löytämään tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet ja sen jälkeen erotella ne. Onnistuakseen teemoittelu vaatii teorian ja empirian vuorovaikutusta, joka tekstissä näkyy niiden sitoutumisena toisiinsa. Tutkimusaineistoni analysointi eteni juuri tällä tavalla. Pyrin myös tulosten esittelyssä painottamaan tutkimuskysymysteni kannalta keskeisiä seikkoja.

8 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Taustatiedot

Tutkimusaineistoni koostuu kymmenestä kyselylomakevastauksesta alle kouluikäisten lasten vanhemmalta sekä kahdelta perhepäivähoitajalta. Taustakysymyksistä ilmeni, että kyselyyni vastanneet olivat kaikki perheen äitejä. Perheistä kaksi oli yksinhuoltaja perheitä, joissa huoltajana oli äiti, muut perheet olivat ns. ydinperheitä, joissa olivat äiti, isä ja lapset. Kolmessa perheessä lapsia oli yksi ja muissa perheissä lapsia oli kahdesta kuuteen. Vastausten mukaan perheissä lasten ikäjakauma oli yhdestä vuodesta viiteentoista vuoteen. Perhepäivähoitajilla molemmilla oli lapsia hoidossa neljä. Lapset olivat iältään 11 kuukaudesta viiteen vuoteen ja molemmilla oli sekä tyttöjä että poikia hoitolapsinaan.

Perheiden lemmikkieläimiä olivat koira, kissa, kani, marsu, poni ja hevonen. Kaikkiin perheisiin kuului koira, joista viidessä perheessä oli yksi koira ja viidessä perheessä oli koiria kahdesta-viiteen. Koiria perheissä oli ollut jo ennen lasten syntymää ja viiteen perheeseen oli hankittu koira tai koiria vasta lasten syntymän jälkeen. Perhepäivähoitajilla molemmilla lemmikkieläiminä oli koiria. Toisessa hoitopaikassa oli kolme koira ja toisessa yksi koira.

8.2 Lapsen sosiaalinen kehitys

Lapsen sosiaalisuuden kehittymiseen vastaajien mielestä lemmikit voivat opettaa lapselle toisen huomioonottamista sekä kohtelevaan muita ihmisiä ja eläimiä hyvin. Vastauksissa kahdessa mainittiin lapsen sosiaalistumista koirien avulla myös muihin ihmisiin ja leikkitovereihin. Vanhempien mielestä lapsen, joka on kasvanut koiran kanssa, on helpompi lähestyä muita ihmisiä ja kartuttaa sosiaalisia taitojaan. Kaksi vastaajaa oli sitä mieltä, että koira on aina huomioitava ja sen kanssa lapsen tulee käyttäytyä kiltisti, mikä opettaa lasta kunnioittamaan ja kohtelevaan muita hyvin.

Eläimeltä saa suoran vastauksen/palautteen omasta käytöksestä. Lapsi oppii kunnioittamaan ja kohtelemaan muita hyvin. V8

Varsinkin toisen huomioonottaminen kehittyy eläimen kanssa. Itse näen koirat niin osana perhettämme, että lapset ovat tässäkin isohkon ryhmän jäseniä ja kaikkia ryhmän jäseniä tulee kunnioittaa. V5

Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että jos perheen lemmikit ovat lapsen ainoat leikkikaverit, se ei kehitä lapsen sosiaalisia taitoja sekä kaksi vastaajaa eivät osanneet sanoa mielipidettään sosiaalisten taitojen kehittymisestä lemmikkien avulla. Perhepäivähoitajien vastauksissa molemmissa mainittiin lapsen sosiaalisuuteen vaikuttavina tekijöinä aran tai pelokkaan lapsen oppivan, että koira voi olla ystävä ja saada turvaa lemmikistä.

Pienelle lapselle sosiaalisuus on luonnon parhaita lahjoja, jossa sosiaalisuuteen ei sinänsä liity mitään ylivertaista, mutta ympäristö suhtautuu sosiaaliseen lapseen hänen kehityksensä kannalta monessa mielessä optimaalisella tavalla ja antaa hänelle palautetta, joka on kaikin puolin edullista hänen kehitykselleen. Sosiaalinen lapsi saa ympäristöltään sellaista palautetta, jota kaikkien lapsien tulisi saada: ihastelua, kehumista ja kannustusta. Se, kuinka pieni lapsi lähestyy uusia tilanteita, ei ole osoitus lapsen perusturvallisuudesta tai sen puutteesta, ei vanhempien liian tiukasta tai liian sallivasta kasvatuksesta eikä kodin ilmapiiristä, vaan se on osoitus lapsen omasta synnynnäisestä temperamentista. Tästä synnynnäisestä temperamentista ei sinänsä vielä seuraa mitään, vaan seuraukset tulevat ympäristön ja nimenomaan aikuisten antamasta palautteesta. Lapsi ei voi koskaan olla liian kiinnostunut muista ihmisistä eikä liian valmis ottamaan näihin kontaktia. (Keltikangas-Järvinen 2012, 37-38, 49.) Kuten Keltikangas-Järvinen toteaa lapsen sosiaalisesta kehityksestä ja aineistoni mukaan vastaajat painottavat lapsen saamaa palautetta omalta lemmikkieläimeltään. Lapsi saa lemmikiltä välitöntä palautetta niin hyvästä kuin huonostakin käytöksestä eläintä kohtaan. Lapsi oppii sen, että lemmikkiä kohtelemalla hyvin saa itse myös ihailevaa ja kannustavaa palautetta, mikä kehittää lapsen sosiaalisia taitoja. Lapsi kehittyy huomioimaan toisia jo hyvin pienenä, jos perheessä on lemmikkieläimiä. Lemmikit ovat perheenjäseniä, jotka ansaitsevat samanlaista kohtelua kuin ihmisetkin.

8.3 Lapsen vastuullisuuden ja itsetunnon kehitys

Vastuullisuuden ja sen myötä itsetunnon kehittyminen lapselle lemmikkien myötä koettiin viidessä vastauksessa lisääntyneen. Vastauksissa mainittiin ruokinnan vastuun antaminen lapselle sekä myös lelujen kerääminen lasten leikkien jälkeen oli kehittynyt vanhempien mielestä koirien myötä. Kolme vastaajaa ei ollut huominnut vielä lapsissaan vastuullisuuden ja itsetunnon kehittymistä, koska lapset olivat yksi vuotiaita. He kuitenkin näkivät tulevaisuudessa vastuullisuuden kehittymisen mahdollisuuden lemmikkien myötä. Kaksi vastaajaa ei osannut sanoa mielipidettään asiasta. Perhepäivähoitajien näkemys vastuullisuuden ja itsetunnon kehittymiseen oli molemmilla myönteinen. He olivat kokeneet, että lasten kanssa yhdessä koirien ruokinta ja lelujen pois kerääminen leikkihetkien jälkeen, kehittävät lapsen vastuullisuutta ja itsetuntoa.

Ruokintaan osallistuminen oli kulmakivi meillä jolloin poika sai ruokkivana osapuolena vastuuta koirasta ja koirien kunnioitus lasta kohtaan muuttui radikaalisti ja nykyään koirat uskovat poikaa. V1

Lapsi on oppinut huolehtimaan leluistaan ja tavaroistaan paremmin ja muistaa laittaa huoneensa portin kiinni tai korjaamalla lelut, kun on leikkinyt, sillä toinen koirista käy hakemassa niitä ja saattaa hajottaa ne. V3

Lemmikki hyväksyy lapsen sellaisena kuin on ja tällä voi olla myöhemmin suurikin merkitys esim. itsetunnon kehittymisen kanssa. Lisäksi onnistumiset lemmikin hoidossa tai kouluttamisessa lisää uskoa omiin kykyihin ja toisaalta myös päinvastoin. V4

Lapsen itsetunto ja vastuuntunto kehittyvät erilaisten pienten työtehtävien myötä. Lapset nauttivat, kun he saavat ja osaavat tehdä jonkun työtehtävän itsenäisesti alusta loppuun saakka. Lapsi harjaantuu kohtaamaan erilaisissa työtehtävissä myös epäonnistumisia, jos työ ei sujukaan niin kuin pitäisi. Lapsi oppii epäonnistumisen syitä sekä ymmärtämään harjoittelun ja suunnitelmallisen työskentelyn merkityksen. Työtehtävien tekeminen on luontainen osa lapsen elämää kotona ja myös päiväkodissa. Lapsi alkaa matkia aikuisen työtehtäviä jo varhain ja hän haluaa tehdä samoja asioita kuin aikuinen. (Karling, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2008, 235.) Lapsen vastuuntunnon kehittymiseen vanhempien antama malli ja luottamus lapseen ovat hyvin tärkeässä asemassa. Lapsi oppii vastuullisuutta, jos

siihen annetaan mahdollisuus jo varhaislapsuudessa. Perheessä olevien lemmikkieläinten hoidon ja huolenpidon myötä lapsi kehittyy vastuulliseksi vanhempien antaman mallin mukaan.

Lapsen itsetunnon kehitykselle on tärkeää lapsen ja vanhempien välinen kiintymys- ja vuorovaikutussuhde. Itsetuntoon vaikuttavat lapsen kokemukset siitä, onko hän tärkeä, hyväksytty ja arvostettu omassa perhepiirissä. Vanhempien kannustava, rohkaiseva ja monipuolinen vuorovaikutus kehittävät lapsen itsetuntoa merkittävästi sekä sellaiset vanhemmat, jotka ohjaavat lapsiaan ja antavat heille vastuuta, mutta samalla asettavat selvät rajat käyttäytymiselle, kasvattavat lapsiaan luottamaan itseensä. Itsetunnoltaan vahvat lapset ovat saaneet vanhemmiltaan hyväksyntää ja arvostusta sekä ovat osallistuneet perheessä tasavertaisina jäseninä päätöksentekoon ja vastuunkantamiseen. (Laine2005, 41.) Vanhemmilla ja kasvatäjilla on suuri vastuu lapsen itsetunnon ja vastuullisuuden kehittämisessä. Vastuusten ja teorian tiedon mukaan lapsen vastuullisuuden ja itsetunnon kehittämiseen lemmikkieläimistä huolehtiminen on lasta kehittävä. Lapselle täytyy antaa perheessä mahdollisuus siihen, sekä vanhempien tulee luottaa lapsiin, että he osaat myös ohjatusti huolehtia lemmikeistään. Vastuullisuutta voidaan opettaa myös hyvin pienellekin lapselle.

8.4 Lapsen psyykinen kehitys

Lapsen psyykkiseen kehitykseen lemmikkieläinten vaikutusta yhdeksän vastaajaa piti hyvin mahdollisena. He kokivat lastensa psyykkisen kehityksen kehittyvän lemmikkien läsnäolosta, lasten hyväksynnästä, lapsen tunteiden ilmaisun oppimisena sekä onnistumisen kokemuksista lemmikin kanssa. Yksi vastaajista ei osannut sanoa mielipidettään asiasta. Perhepäivähoitajien vastauksista toisessa hoitaja koki, että lapsen psyykinen kehitys voi kehittyä lemmikkien myötä siitä, että lapsi voi voittaa pelkonsa lemmikin kanssa ja näin kehitystä tapahtuu psyykkisellä alueella. Toinen hoitajista ei ollut vastannut kysymykseen.

Voi vaikuttaa. Koira voi olla hyvä surujen kuuntelija. Olen myös lukenut jostakin, että esim. koiran silittäminen lieventää stressiä. V8

Varmasti vaikuttaa. En ole asiantuntija mutta ajattelisin, että koiran ehdoton hyväksyntä, välittäminen ja jo pelkkä läsnäolokin vaikuttaisivat positiivisesti antaen pysyvyyttä ja tunteen omasta arvosta ja hyvydestä. V10

Kronqvistin ja Pulkkinen (2007, 31-32, 34-35) mukaan psyykinen kehitys on miellensaisiä toimintoja. Psyykkisinä perustoimintoina he pitävät tietoisuutta, aistimista, havaitsemista, tunteita, ajattelua, muistia ja oppimista. Heidän mukaansa ne ovat ilmiöitä, joita voidaan tarkastella yksilön sisäisinä toimintoina. Yksilön toimissa suhteessa ympäristöönsä, hänen psyykkiset toiminnot, kuten havaitseminen, ajattelemine ja tuntemine kehittyvät. Kirjoittajien mukaan psyykinen kehitys jaetaan usein kolmeen eri osa-alueeseen – kognitiiviseen kehitykseen, persoonallisuuden kehitykseen ja motivationaalisiin toimintoihin. Motivationaalisiin toimintoihin kuuluvat motiivit ja emootiot. Motiivi tarkoittaa toimintaa ohjaavaa sisäistä vaikutinta, minkä ihminen kokee haluna, tarpeena tai toiveena. Tällaisia ovat esimerkiksi onnistumiskokemusten saaminen, uteliaisuus ja vallan halu. Emootiot eli tunteet tarkoittavat tunteenomaisia kokemuksia ja elämyksiä. Psykologiset kehitysteoriat tarkastelevat tunne-elämän ja motivaationaalisten toimintojen kehitystä siis omista lähtökohdistaan.

Aineiston ja teoriankin mukaan lemmikkieläimillä on vaikutusta lapsen psyykkiseen kehitykseen, mikä ilmenee siinä, että lapsi saa onnistumisen kokemuksia lemmikin kanssa sekä hyväksyntää lemmikeiltä sellaisena kuin on. Psyykkiselle kehitykselle on myös tärkeää, että lapsi oppii näyttämään tunteitaan lemmikille sekä lemmikki opettaa omalla käyttäytymisellään ja hyväksynnällään lapselle tärkeitä asioita.

8.4.1 Lapsen persoonallisuuden kehitys

Lapsen persoonallisuuden kehittymiseen liittyy empatian lisääntyminen. Auttavaisuuden, ystävällisyyden, kohteliaisuuden, ilon ja mielihyvän tuottamisen mahdollisuuden, jotka ovat empaattisuutta, vastaajat kokivat lemmikkien myötä lapsella kehittyneen. Neljä vastaajaa oli sitä mieltä, että ystävällisyyden lisääntyminen on näkynyt lapsen käytöksessä lemmikkejä kohtaan sekä iloisuus ja auttavaisuus ovat lisääntyneet lemmikkien myötä. Yksi vastaajista uskoi lapsen persoonallisuuden kehittyvän iän myötä lisää lemmikkien ansiosta. Perhepäivähoitajien mielestä

persoonallisuus ja empatia lapsilla kehittyvät, mikäli koira on ”ihmisystävällinen”, se on kuin peili lapselle. Myös iloisuuden he katsoivat kehittyvän lemmikkien myötä.

Uskon lapsen empaattisuuden ja sen myötä persoonallisuuden kehittyvän paljon lemmikkien myötä. Koirat varsinkin näyttävät heti avoimesti ilollaan sen, kuinka onnellisia ovat saadessaan huomiota ja ystävällisyyttä lapsilta. V6

Lapsi on oppinut auttamaan koiria ja olemaan koirille tasapuolinen ja ystävällinen, lisäksi lapsi mielellään leikkii koirien kanssa, koska huomaa että koiratkin tykkäävät (tosin lapsi hermostuu helposti jos leikki ei mene kaavailmallaan tavalla). V4

Nurmiranta ym. (2009, 22) tarkastelevat persoonallisuutta moniulotteisena käsitteenä, jolle ei ole olemassa yhtä ainoaa määritelmää. Persoonallisuuteen voidaan katsoa kuuluvan monia asioita, kuten yksilön minuus, luonne, temperamentti, itsetunto, arvot ja asenteet. Heidän mukaansa persoonallisuus on yksilön ainutkertainen psyykkisten, fyysisten ja sosiaalisten ominaisuuksien yhdistelmä. Se ilmenee muun muassa erilaisina ajatuksina, mielipiteinä, reaktiotapoina ja tekoina. Persoonallisuus kehittyy vuorovaikutuksessa toisten kanssa alkaen jo varhaisesta vuorovaikutuksesta vauvan ja vanhemman välillä ja varhaiset kokemukset lapsuudessa luovat pohjan persoonallisuuden rakentumiselle, joka jatkuu läpi elämän.

Teorian ja aineistoni mukaan persoonallisuuden kehitykseen vaikuttavat monet eri tekijät. Persoonallisuuden kehitystä ohjaavat lapsen ja lemmikin teot sekä lapsen ja lemmikin suhtautuminen toisiinsa. Iloisuuden lisääntyminen lapsen elämässä luo pohjaa hänen myöhemmälle persoonallisuuden kehittymiselleen.

8.4.2 Lapsen tunne-elämän kehitys

Lapsen tunteiden ilmaisemiseen ja tunne-elämän kehitykseen kaikki vastaajat olivat yksimielisesti sitä mieltä, että lemmikeillä on siihen suuri vaikutus. Vastaajat mainitsivat lastensa näyttävän lemmikille ilon, surun, pettymyksen ja loukatuksi tulemisen, rakkauden ja hellyyden tunteita. Lähes kaikki vastaajat mainitsivat lapsen ilon tunteen näyttämisen lemmikille. Vastauksista ilmeni koirien antavan lap-

selle myös turvallisuuden tunnetta. Joidenkin vastaajien mielestä lapsi on vielä niin pieni, että on huomannut ainoastaan lapsen näyttävän koiralle ilon tunteitaan. Kuusi vastaajaa oli huomannut lapsen näyttävän lemmikille vihan, suuttumuksen ja pettymyksen tunteita esimerkiksi, jos lemmikki oli sotkenut lapsen leikin tai ottanut jonkun hänen leluistaan. Perhepäivähoitajan mukaan lapset osaavat näyttää iloisuuttaan koiralle tullessaan hoitoon ja pelon tunnetta itkulla. Toinen hoitaja ei vastannut kysymykseen.

Lapsi osaa näyttää rakkautta ja iloa koirille halaamalla ja silittämällä (vaatii välillä vielä valvovaa silmää). Leikin yhteydessä lapsi usein kehuu koiria. Lapsi näyttää vihansa ja surunsa koiriin yleensä silloin, kun koirat ovat olleet vihan/surun aiheuttajia esim. hajottamalla tavaroita. Koirat saavat lapsen helposti rauhoittumaan esim. kiukun puuskissa jos koirat otetaan puheeksi tai koirat tulevat paikalle esim. koskemaan tai nuolemaan lasta. V4

Lapsemme on vielä melko nuori, joten tunteiden skaala on vielä rajallinen.. Lapsemme osaa kyllä näyttää, että hän välittää koirasta ja nauttii koiran seurasta ja leikeistä. Myös meitä vanhempia matkimalla hän osaa komentaa koiraa, näin ollen, myös vihaisella äänen sävyllä. V3

Koiraa hän komentaa ja käskyttää ja toruu. Vastaavasti myös "lässyttää" ja hellii (haleja,pusuja). En tiedä sitten, onko meidän vanhempien matkimista vai oikeiden tunteiden näyttämistä. Mutta näin hän ei meitä kohtaa käyttäyty. Koiralle on ehkä helpompi näyttää tunteita, kun koiralla ei ole koskaan kiire ja se jaksaa kuunnella niin äksyilyn kun naurutkin. Se ei koskaan toru lasta samaten kuin vanhemmat, vaan hienotunteisesti lähtee paikalta pois jos ei kiinnosta. V3

Tunnetaitojen oppimisen perusta alkaa varhaislapsuudesta. Lapsi tarvitsee opettelua, tukea ja esimerkkejä tunteiden esiin saamiseksi. Vanhempien lisäksi päivähoidon kasvattajilla on vastuu lasten tunnetaitojen opettamisesta, sillä lapsi tarvitsee aikuisen tunteita olemistaan, käyttäytymistään ja oppimistaan säätelevänä ja jäsentävänä kasvun välineenä. Lapsilla tulee olla tilaisuus jakaa tunteitaan erilaisen ja erilaisissa rooleissa olevien aikuisten kanssa, että hän oppii hallitsemaan toimintaansa ja omia tunteitaan erilaisissa tilanteissa. Lapsi oppii käsittelemään tunteitaan vain, jos vanhemmilla tai päiväkodin henkilöstöllä on aikaa olla läsnä lapsen arjessa. (Isokorpi 2004, 127–128.) Isokorven teorian ja oman tutkimusaineiston mukaan tunnetaitojen oppiminen varhaislapsuudessa on erittäin tärkeää.

Lapsen tunne-elämän kehitykselle on tärkeää, että hän oppii käyttämään ja kokee erilaisia tunnetiloja. Lemmikkieläimille on helppo näyttää tunteitaan ja lapsi saa lemmikiltä vastavuoroisesti erilaisia tunteiden ilmauksia takaisin. Lemmikkieläin myös huomioi lapsen tunnetiloja ja käyttäytyy sen mukaisesti. Isokorven mukaan lapsella tulee olla tilaisuus näyttää tunteitaan aikuiselle, mutta mielestäni lapsen voi olla jopa helpompi näyttää erilaisia tunteitaan lemmikille. Tutkimukseeni vastaanneet olivat kaikki yhtä mieltä siitä, että lemmikkieläimillä on positiivinen vaikutus lapsen tunne-elämän kehittymiselle, joka kuvastaa hyvin sitä, miten tärkeitä lemmikit ovat lapselle ja hänen tunteiden ilmaisemiselle.

8.5 Lapsen kiintymyssuhteen muodostuminen

Kiintymyssuhteen muodostuminen lapsen ja lemmikin välillä koettiin kaikkien vastaajien mielestä mahdolliseksi. Myös molemmat perhepäivähoitajat olivat sitä mieltä, että kiintymyssuhde lemmikin ja lapsen välillä on mahdollinen. Vastaajat kertoivat lasten ikävöivän koiria ja päinvastoin, jos jompikumpi osapuoli oli kotoa poissa. He kokivat myös, että koira on aina lapselle läsnä ja siitä voi myös tulla lapselle rakkauden kohde.

Jonkinlainen kiintymyssuhde kyllä. Lapsen kohdalla tästä voidaan käyttää käsitettä kiintymyssuhde, mutta lemmikin kohdalla se on enemmän lauman rakenteeseen sidonnainen asia. Varsinkin vanhempi tyttömme ikävöi selkeästi koiriamme, kun olemme matkoilla ilman niitä. Hän saattaa jopa itkeä ikäväänsä. Joskus joku koirista on lähtenyt muuten vain muualle hoitoon, niin tyttömme ei millään antaisi sen mennä. Ja voi sitä molemminpuolista riemua lasten ja koirien jälleennäkemisen yhteydessä! Koirille luulisin kuitenkin enemmän olevan kyse siitä, että yksi laumasta on poissa ja laumarakenne järkkyy, kun yksi puuttuu. V5

Koirat ”itkevät” lasten perään ja lapset ikävöivät koiria. V9

Meidän lapselle koirat ovat tärkeitä. Lisäksi koirat ovat ainoita, jotka saavat lapsen todella kovan raivarin tai yöllisen kauhukohtauksen aikana tulla koskemaan ja lohduttamaan. Koirat myös riemastuvat lapsen näkemisestä. V4

Kiintymyssuhteen luominen lapselle alkaa jo hyvin varhain, yleensä jo siinä vaiheessa, jolloin hänellä ei ole vielä minkäänlaisia sosiaalisia suhteita. Myöhempien

sosiaalisten suhteiden perusedellytykset luodaan jo tällöin, ja näihin perusedellytyksiin kuuluu kiintymyssuhteen rakentaminen. Kiintymyssuhteiden syntymiselle kriittisintä aikaa on lapsen ensimmäiset kaksi ja puoli ikävuotta. Kiintymyssuhteen muodostuminen mahdollistaa erilaisten mielikuvien muodostamisen ensisijaisesta kiintymyksen kohteesta, ja nämä mielikuvat toimivat lapsella myöhemmin psyykkisen työn välineenä. Psykkisellä työllä tarkoitetaan lapsen mahdollisuutta käsitellä erilaisia tunteita. (Keltikangas-Järvinen 2010, 153-154.) Aineistoni perusteella kaikki lasten vanhemmat olivat sitä mieltä, että kiintymyssuhde voi syntyä lapsen ja lemmikin välillä kuvastaa teoriainkin mukaan sitä, että tutkimukseni hyvin pienetkin lapset voivat luoda kiintymyssuhteen lemmikkiin. Kiintymyssuhteen rakentaminen alkaa varhaislapsuudessa ja lapsen kiintymyssuhteen kehittyminen lemmikkieläimen kanssa luodaan myös tällöin. Vanhempien tehtävänä on antaa mahdollisuus lapselle kehittää omaa kiintymyssuhdettaan lemmikkiin. Kiintymyssuhde luodaan yleensä ensimmäiseksi äitiin, mutta varhaislapsuuden kokemukset lemmikkien kanssa kehittää lapsen kiintymyssuhteen luomista tämän jälkeen myös lemmikkiin. Lemmikki on yksi perheenjäsenistä ja perheen yhteisessä toiminnassa mukana, joten kiintymyssuhde voi syntyä myös siihen.

8.6 Lemmikin suhde lapseen ja perheeseen

Useimmat äidit kertoivat lemmikin olevan lapselleen läheinen ja tärkeä, koska lapsi saa turvaa ja läheisyyttä eläimen kanssa olemisesta sekä lapsi saa leikkiä sen kanssa. Vastauksista ilmeni myös tärkeänä asiana se, että lemmikki on mukana kaikissa arjen tekemisissä ja lapsi saa hoitaa lemmikkiä. Perhepäivähoitajien vastauksista ilmeni, että lemmikki on läheinen lapselle, koska sitä saa silittää, sille voi jutella, saa ruokkia sekä koira osoittaa kiinnostusta lapsia kohtaan.

Lapset nauttivat hoitaa lemmikkejä ja haluavat monilta osin osallistua päivittäisiin hoitotoimenpiteisiin (ruokinnat, häkkiin siivoukset, turkinhoito). Koirien kanssa leikkivät monesti tai sitten vain hakeutuvat kummatkin toistensa läheisyyteen esim. tv:tä katsellessa. V6

Koira osoittaa kiinnostusta ja sitä voi silittää, ihanaa kun joskus tulee kostea nuolaisu kädelle tai poskelle. Pph2

Lapset ovat kehittyviä ja kasvavat lapset voivat parhaiten hyödyntää koiran myönteisiä psykologisia vaikutuksia. Lapsuuden tapahtumat vaikuttavat lapsen myöhempään tapaan kohdata pulmia, suhtautua stressitilanteisiin, toimia sosiaalisesti ja hallita monia muita psykologisia toimintoja. Lapsi solmii jo varhaisessa vaiheessa lukuisia sosiaalisia siteitä, jotta hänen myöhemmät ihmissuhteensa eivät muodostuisi ongelmallisiksi. (Hallgren 1991, 27.) Ihmisillä on tarve hoivata ja huolehtia, haluamme tuntea, että tarvitaan ja merkitsemme jotakin jollekin toiselle. Lapsilla tämä hoivaamisen tarve ilmenee usein nukke- ja pehmoleluleikeissä. Myös koira oppii hyvin olemaan hoivaamisen kohteena, koska se tarvitsee monenlaista hoitamista. Koira on ruokittava, ulkoilutettava, harjattava ja pestävä sekä sitä on silitettävä. Näissä toimenpiteissä saavat niin lapset kuin aikuisetkin purkaa hoivamistarvettaan. (Hallgren 2005, 18-19.)

Aineistoni ja teorian perusteella lapsen kehitykselle koira on hyvin tärkeä. Lemmikin tärkeä rooli lapsen elämässä näkyy lapsen haluna toteuttaa hoivaamisviettiään ja lapsen sosiaalisuus kehittyy lemmikin avulla. Koira osoittaa lapselle kiinnostusta ja hyväksyy lapsen sellaisena kuin on, tämä kehittää lapsen psyykkistä kehitystä, koska lapsi saa hyväksyntää sekä hänet otetaan aina vastaan koiran myötä iloisesti.

Lähes kaikissa vastauksissa tuli esiin lemmikin tärkeys perheenjäsenenä. Vastajat olivat yksimielisiä siitä, että lemmikki on osa perhettä ja koirat ovat lisänneet perheen ulkoilua ja liikkumista. Kolmessa vastauksessa kerrottiin että koira on perheen äidin harrastuskaveri ja lasten leikkikaveri. Tämä tieto oli mielestäni odotettavissakin, koska tutkimukseeni vastaajat olivat sellaisia ihmisiä joilla oli lemmikkieläin itsellään. Vastajat kokivat lemmikin perheelleen tärkeäksi myös niiden tuomasta ilosta, seurasta, hyvistä hetkistä ja kokemuksista sekä koiran kanssa koetuista ilon ja surun hetkistä.

Ne kuuluvat olennaisena osana perheeseemme. Tuskin lapset voisivat kuvitella elämää ilman eläimiä. Vanhempi tyttäreemme luettelee eläimet osaksi perhettämme, kun häneltä perheen ”koostumusta” kysytään. Varsinkin koirat jakavat arkemme täysivaltaisina perheenjäseninä ja ne otetaan mukaan suunniteltaessa matkoja yms. Koirat ovat perheellemme (varsinkin äidille) elämäntapa. Ne vievät aikaa ja koko perhe on siihen tottunut. Koirat rikastuttavat koko perheen arkea ja ovat mainioita seuralaisia niin lapsille kuin aikuisillekin. V5

Se on osa perhettä; metsästyskaveri, harrastuskaveri ja hyvä ystävä. Koira on mukana kaikessa arjen touhuissa ja se pyritään ottamaan reissuille mukaan aina kun mahdollista. Koiran kanssa koetaan yhdessä ilot ja surut ja koiralle on helppo "avautua". V3

Millan & Peltier (2011, 19-21) on meksikolaisyhdysvaltalainen koirapsykologi, ongelmakoirakouluttaja ja kirjailija. Hän on teoksessaan käsitellyt oikeanlaisen koiran löytymistä perheeseen. Oikeanlaisen koiran valitseminen on tärkein asia, kun perheeseen otetaan nelijalkainen jäsen. Perheet valitsevat koiransa usein hetken mielijohteesta, ilman suurempia suunnitelmia tai johdonmukaisuutta. Paras tapa aloittaa koiran hankinta, on arvioida perheen elämäntyyli. Minkälaiseen elämäntyyliin koira on tulossa, kuinka paljon perheellä on todellisuudessa aikaa koiralle. Monia ihmisiä on helppo huijata sen suhteen, millainen elämäntyyli ja sisin on, mutta koira ei pysty koskaan huijaamaan.

Aineistoni mukaan perheeseen hankittaessa koira lemmikiksi on tärkeää miettiä, minkälainen koirarotu perheeseen sopii. Teoriatiedonkin mukaan perheen on hyvä harkita, mihin tarkoitukseen koira tulee ja miten sen luonteenpiirteet soveltuvat yhteen lasten kanssa. Perhe voi hankkia koiran jonkun perheenjäsenen harrastuskoiraksi tai yhteiseksi iloksi. Tutkimukseeni osallistuneet perheet koostuivat koirien kanssa harrastavista perheistä, jonka mukaan he olivat vastauksissaan maininneet koiran olevan perheen elämäntapa.

Lemmikin ja perheen yhteiselon merkitys korostui vastauksissa. Neljä vastaajaa koki tärkeäksi toisen kunnioittamisen ja huomioonottamisen taidon kehittymisen lapsella jo pienenä. Vastuunottamisen kehittyminen lapsilla oli joidenkin vastaajien mielestä tärkeää lemmikin ja perheen yhteiselossa. Perhepäivähoitajien mielestä lemmikkien ja lasten yhteisissä hetkissä lapsen vastuu kasvaa ja arkakin lapsi voi oppia juttelemaan esimerkiksi salaisuuksia lemmikille.

Lapset oppivat kunnioittamaan muitakin, kuin "ihmisiä": näkevät, miten koirasta pidetään huolta ja haluavat osallistua: auttavat ruuan laittamisessa koirille, mukana kun harjataan turkkia jne. Siinä kasvaa samalla vastuu. V2

Me olemme kaikki yhdessä 24h/7. Opimme kunnioittamaan toinen toistamme ja ottamaan vastuuta. Huomamme, kuinka koira tuo paljon iloa ja onnistumisen tunteita niin aikuiselle kuin lapsellekin joka päivä. V3

Aineistoni tulokset osoittavat, että lasten vanhemmat ovat pitäneet tärkeänä lemmikkien ja lapsen yhteiselossa lasten kunnioituksen kasvamista muita ihmisiä kohtaan. Lemmikkien kanssa eläneet lapset osaavat kunnioittaa muitakin kuin omia perheenjäseniä, koska lemmikkien myötä kunnioitus on kasvanut myös muihin ”elollisiin olentoihin”.

8.7 Lemmikkien vaikutus vuorovaikutustaitojen kehittymiseen

Lemmikkien vaikutus lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymiseen mainittiin yhdeksässä vastauksessa, yksi vastaaja oli sitä mieltä, että lemmikkien ja lasten kesken ei juuri ole vuorovaikutusta. Perhepäivähoitajien vastauksissa molemmat olivat sitä mieltä, että vuorovaikutustaidot voivat kehittyä lemmikin kanssa. Vastaajat rinnastivat vuorovaikutuksen useimmiten lapsen kutsumiseen koiraa luokseen sekä käskyjen antamisena koiralle. Koiran ja lapsen yhteisen iloisen leikin mainitsivat kaksi vastaajaa kehittävän lapsen vuorovaikutustaitoja. Vanhemmat mainitsivat lapsen oppivan lemmikkien käytöksestä monia eri asioita. Heidän mielestään lapsi voi oppia käyttäytymismalleja lemmikkiään matkimalla. Seitsemän vastaajaa oli sitä mieltä, että lapsi oppii koiria matkimalla käyttäytymiseen liittyviä asioita. Yksi vastaaja ei osannut sanoa mielipidettään ja kaksi vastaajaa mainitsi lapsen matkivan heitä ja heidän käytöstään, eikä koiran. Perhepäivähoitajat mainitsivat lasten oppivan käyttäytymismalleja lemmikeiltä esimerkiksi rauhallisuutta koiralta, jos koira on rauhallinen, sekä odottamisen mallia on opittu koirilta.

On vuorovaikutusta keskenään. Meidän lapset nauttivat siitä, että ovat osanneet opettaa koirille muutamia temppuja, joka tuskin olisi onnistunut ilman vuorovaikutustaitoa. V5

Meidän poika syö ja juo koirien ruokakupista samalla lailla kuin koiratkin! Hyppii agility esteitä ja haukkuu. V4

Tohtori, psykiatri Macdonald Alasdair on tehnyt tutkimuksen 10- vuotiaille Skotlantilais- lapsille heidän vuorovaikutuksestaan lemmikin kanssa. Hän huomasi tutkimuksessaan, että 84 % lapsista puhui lemmikille. Hänelle oli myös tutkimuksessaan yllättävää se, että 65 % lapsista uskoi eläimien ymmärtävän mitä lapset oi-

keasti sanoivat eläimille. Kolmannes tutkituista lapsista muodosti oman merkityksellisen osan, jossa lapset kuvittelivat eläimien ymmärtävän myös heidän tunteensa, mielialansa ja sanansa. Tälle kolmasosalle lapsista lemmikit olivat kaikista tärkeimpiä kumppaneita heidän elämässään. (Beck & Katcher 1996, 14.)

Aineiston perusteella lemmikkien vaikutusta lapsen vuorovaikutustaitojen kehittämiseen pidettiin lähes kaikissa vastauksissa mahdollisena. Myös Macdonaldin tekemän tutkimuksen mukaan lapset puhuvat lemmikeille ja mikä hänestä oli merkittävää että lapset uskoivat lemmikkien ymmärtävän heidän puhettaan. Lapsi käyttää luonnostaan vuorovaikutusta lemmikkien kanssa, jos lemmikit ovat vain lapsen saatavilla. Lapsen vuorovaikutustaidot kehittyvät lemmikkien avulla, koska lemmikille voi kertoa niin positiivisia kuin negatiivisiakin asioita. Lapset osaavat matkia myös lemmikkien käytöstä, varsinkin pienenä. lapset samaistuvat esimerkiksi koiran käytökselle ja he toimivat samalla tavalla kuin koirat. Onko kaikki käyttäytymismallit sitten suotavia lapselle, mitä he oppivat lemmikeiltään, se on sitten lasten vanhempien päätettävissä mitä lapsi saa toteuttaa ja mitä ei.

8.8 Lasten ja koirien kasvattaminen sekä leikkikaveruus

Lasten vanhemmilta ja perhepäivähoitajilta tiedustelin kyselyssä lasten ja lemmikkien kasvattamisen ja opettamisen eroavaisuuksia. Vanhemmista seitsemän oli sitä mieltä, että lasten kasvatus ja lemmikin opettamisessa pätee samat toimintamallit. He kertoivat molempien kasvattamisessa ja opettamisessa käytettävän rajojen asettamista ja johdonmukaisuutta. Kolme vastaajaa mainitsi lasten kasvattamisessa ja lemmikin opettamisessa olevan eroavaisuuksia, joista mainittiin mm. että lapselle kerrotaan enemmän syy – seuraussuhteita sekä lapsia kasvatetaan itsenäiseksi mutta lemmikkiä ei. Molempien perhepäivähoitajien mielestä lasten kasvattamisessa ja lemmikkien opettamisessa on paljon samaa. He mainitsivat myös, että niin lapselle kuin lemmikillekin täytyy asettaa rajat.

Molempien kanssa pitää olla johdonmukainen ja selkeä, rajoja ja rakkautta. Mutta toki lapsi on moninaisempi kokonaisuus, joten ei voi olla niin yksiselitteinen. Lapsen kasvatuksessa ehkä tähdätään hyvään nykyisyyteen ja tulevaisuuteen lapsen omista lähtökohdista ja esim. opetetaan hyväksymään, mutta hallitsemaan omat tunteensa ja mielihalunsa. Kun taas koira pyritään

sulauttamaan perheen tapoihin ja muuhun ympäristöön ja ainoastaan hallitsemaan omat reaktionsa. Kai lopulta lapsi pyritään kasvattamaan itsenäiseksi, huolehtimaan itsestään, omaisuudestaan ja muista ihmisistä jne. Koiran ei näitä tarvitse koskaan oppia. V10

Sama johdonmukaisuus pätee! V9

Samaa on ainakin johdonmukaisuus ja asioiden toistaminen. Lapselle tuki tulee esim. asioita selitettyä ja perusteltua ja lapsi tulee aina ennen koiraa kaikissa asioissa. V4

Tiedustelin kyselylomakkeilla voiko lapsi ja lemmikki olla leikkikavereita keskenään. Yhdeksän vastaajaa oli sitä mieltä, että lemmikki ja lapsi voivat olla leikkikavereita keskenään, mutta lapsen ja lemmikin yhteisiä leikkejä aikuisen tulee aina valvoa. Yksi vastaajista mainitsi, että lapsi on vielä sen verran pieni, ettei ole havainnut koiran ja lapsen yhteisiä leikkejä vielä. Hän myös mainitsi, että lapsi ja koira eivät voi olla leikkikavereita keskenään, koska eläin on aina eläin. Toinen perhepäivähoitaja piti mahdollisena lemmikin ja lapsen kaveruuden. Hän mainitsi koiran ja lapsien yhteiset juoksu- ja palloleikit. Toisen perhepäivähoitajan luona lapset ja koirat eivät leiki yhdessä.

Voivat olla leikkikavereitaan keskenään, mutta aina tulee kuitenkin muistaa se, että koira on arvoasteikolla alempana kuin lapsi. Itse olen osoittanut koirille että lapsia ”pomottaessa” he joutuvat aina nokikkain minun kanssa, jolloin koiralla ei ole pienintäkään epäselvyyttä paikastaan. V1

Jo vuosi sitten tyttärenme mielileikki oli heitellä lelua yhdelle koiristamme. Ja sitä riemua, kun koira toi lelun ja juoksi sen perään! V2

Tyttärenme saattaa pyytää koiria kaverikseen ulos, jos muita leikkikavereita ole. Koira on vain tytön seurana, hän juttelee sille ja leikkii esimerkiksi hiekkalaatikolla koiran ollessa vieressä. Molemmat tyttärenme heittelevät mielellään koirillemme palloa. Vanhempi tyttömme leikkii koirien kanssa usein piilosta ja tästä nauttivat silminnähdän niin koirat kuin tyttökkin. Hän hakee koirien herkuja kaapista, komentaa koiran makaamaan yhteen huoneeseen, menee itse piiloon ja huutaa ”Saa tulla!”. Koira etsii tytön ja tyttö antaa sille namin palkaksi. Joskus koirat pääsevät myös kunniavieraksi tytön ”kahvikutsuille”. Koirat istuvat pikkupöydän ääressä, kun tyttö kiikuttaa niiden eteen erilaisia leikkiruokia. V5

Perhepäivähoitajille suunnatussa kyselyssä tiedustelin kuinka paljon lapset ja lemmikit saavat olla yhdessä lapsen hoitopäivän aikana, kuinka kasvattajana huolehdit lapsien ja lemmikkien turvallisuudesta sekä mikä on haasteellista tai palkitsevaa lasten ja lemmikkien yhteisissä hetkissä? Perhepäivähoitajien luona toisessa hoitopaikassa lapset ja lemmikit olivat yhdessä aamuisin hetken aikaa ja toisessa noin puolet hoitopäivästä. Perhepäivähoitajat huolehtivat lasten ja lemmikkien turvallisuudesta siten, että lapset ja lemmikit eivät ole keskenään hoitopäivän aikana, vaan aina valvotusti yhdessä. Haasteellisuutta ja palkitsevuutta hoitajat kuvailivat siten, että lasten ja lemmikkien yhteiselo on toisaalta haasteellista ja taas toisaalta palkitsevaa. Haasteelliseksi koettiin vahdittavuus, mutta palkitsevana se, että arka lapsi uskaltautuu koiran luo, lapset, koirat, hoitaja nauttii, kaikki ovat iloisia ja tyytyväisiä.

8.9 Vastaajien näkemys lemmikeistä päivähoitossa

Kyselylomakkeessa tiedustelin lasten vanhemmilta myös sitä, että haluaisivatko he lapsensa sellaiseen hoitopaikkaan hoitoon, missä lemmikkieläimet olisivat osa päivähoiton arkea. Vastaajista kuusi voisi viedä lapsensa sellaiseen hoitopaikkaan, missä on lemmikkieläimiä. Yhdelle vastaajista ei ole väliä onko hoitopaikassa eläimiä vai ei, koska hänen lapset saavat olla eläinten kanssa kotona. Yksi vastaajista oli ehdottomasti sitä mieltä, että ei haluaisi, koska ei luottaisi kasvattajien kykyihin selviytyä lasten ja eläinten kanssa. Kaksi vastaajaa ei ollut kielteisellä eikä myönteisellä kannalla, mutta mainitsivat, että luottamuksen syntyminen kasvattajien kykyyn huolehtia lapsista ja eläimistä tulisi todentaa ennen hoitoon viemistä jollain keinolla.

Voisin laittaa, mutta ei olisi mikään ehdottomuus. Lemmit toisivat oman värinsä päivähoiton rytmiin ja kasvattaisivat lapsia kohti vastuullisuutta ja toisista huolehtimista. V4

En haluaisi, sillä monelle ihmiselle koirat eivät välttämättä sovi ja näin ollen vahinkoja voi syntyä kun ei ole koiran omaan laumaan kuuluvia lapsia niin sen halu puolustaa voi herätä hyvinkin yllättäen. En minä omiakaan koiria jätä lasten kanssa valvomatta. Vahingot voivat olla hallitsemattomassa tilanteissa voivat olla hyvinkin rajuja ja terveydelle vaarallisia. V1

8.10 Johtopäätökset

Tässä luvussa tuon esille tärkeimpiä tutkimustuloksia, jotka nousivat esiin opinnäytetyössäni ja jotka olivat tutkimukselle tärkeitä. Tutkimuksessa tulivat esille vanhempien näkemykset lemmikkien osallisuudesta lapsen kehitykseen sekä perhepäivähoitajien kokemukset lemmikkieläinten ja lasten yhteisistä hetkistä ja lapsen kehitykseen vaikuttavista tekijöistä hoitopäivän aikana.

Tutkimuskysymyksiäni olivat: miten lemmikkieläimet voivat vaikuttaa lapsen kehitykseen vanhempien näkökulmasta, miten lapsen ja lemmikkieläimen suhde voi kehittää lasta sekä onko lemmikkieläimillä vaikutusta perheen lapsien sosiaaliseen kehitykseen, itsetunnon ja vastuullisuuden kehitykseen, psyykkiseen kehitykseen, persoonallisuuden kehitykseen sekä tunteiden kehitykseen ja vuorovaikutukseen? Aineistoni mukaan lemmikkieläimet voivat olla lapsen kehityksen tukena.

Lemmikkieläinten osallisuus lapsen tunneilmaisun ja tunne-elämän kehityksessä sekä kiintymyssuhteen muodostumisessa koettiin kaikkein suurimpina vaikuttajina. Lapsen sosiaalisuuden kehittymiseen sekä psyykkiseen kehitykseen lemmikin osallisuus koettiin hyvin mahdollisena, koska lemmikit voivat opettaa lapselle toisen huomioonottamista sekä kohtelemaan muita ihmisiä hyvin. Lapsen, joka on kasvanut koiran kanssa, on helpompi lähestyä muita ihmisiä ja kartuttaa sosiaalisia taitojaan.

Lemmikki koettiin olevan lapselle läheinen ja tärkeä, koska lapsi saa lemmikiltä turvaa ja läheisyyttä. Perheenjäsenenä lemmikkiä pidettiin tärkeänä, koska lemmikki on mukana kaikissa arjen tekemisissä sekä perheiden ulkoilu ja liikkuminen on lisääntynyt lemmikin myötä. Lemmikkiä pidettiin perheelle tärkeänä myös niiden tuoman ilon, seuran, hyvien hetkien ja kokemusten sekä koiran kanssa koettujen ilon ja surun hetkien vuoksi. Tärkeänä koettiin toisen kunnioittamisen ja huomioonottamisen sekä vastuunottamisen taidon kehittyminen lapsella jo pienenä.

Lasten ja lemmikkien kasvattamisen ja opettamisen eroavaisuuksissa tai samankaltaisuuksissa ei koettu olevan kovin paljon eroja, vanhempien ja perhepäivähoitajien mielestä niissä toteutuvat samat toimintamallit. Päivähoitopaikkana sellaista päivähoitomuotoa, jossa lemmikkejä olisi mukana, pidettiin mahdollisena lasten

vanhempien keskuudessa. Tätä ei kuitenkaan voi yleistää, koska kaikki vanhemmat eivät olleet asiasta samaa mieltä. Tällaista päivähoitomuotoa pidettiin haasteellisena, koska vanhemmat eivät voi varmasti olla vakuuttuneita päivähoidon henkilöstön kyvyistä käsitellä eläimiä ja taata lasten ja eläinten turvallisuus päivähoitopäivän aikana.

9 LEMMIKIT MUKANA PÄIVÄHOIDOSSA

Tässä luvussa käsittelen kotipaikkakuntani Seinäjoen päivähoitomuotoja ja palveluja vuoden 2013 alussa. Päivähoitolaki määrittää kuntien järjestämään päivähoitopalveluita kaikille lapsiperheille, joissa on alle kouluikäisiä lapsia.

Lasten päivähoitoa voivat saada lapset, jotka vielä eivät ole oppivelvollisuusikäisiä sekä milloin erityiset olosuhteet sitä vaativat eikä hoitoa ole muulla tavoin järjestetty, myös sitä vanhemmat lapset. Lasten päivähoito on pyrittävä järjestämään siten, että se tarjoaa lapsen hoidolle ja kasvatukselle sopivan hoitopaikan ja jatkuvan hoidon sinä vuorokauden aikana, jona sitä tarvitaan. (L 25.3.1983/304.)

Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatus on jaettu kuuteen alueeseen. Jokaisella alueella päivähoidosta vastaa oma aluejohtaja. Palvelut käsittävät päiväkotihoidon sekä esiopetuksen, perhepäivähoidon ja hoitopaikat ryhmäperhepäiväkodeissa. Jokaisella alueella perhepäivähoidosta vastaa perhepäivähoidon ohjaaja. Perhepäivähoidon ohjaajat ovat vastuuhenkilöinä myös alueen ryhmäperhepäiväkodeissa. Päiväkoteja on yhteensä 37 ja määrään on laskettu myös ostopalvelupäiväkodit ja erilliset esiopetusryhmät. Lisäksi Seinäjoella toimii avoin päiväkotikoti sekä yksi yksityinen päiväkotikoti, johon perheillä on mahdollisuus saada kaupungilta palveluseteli. Kaupungissa toimii kahdessa yksikössä avoin leikkitoiminta. Ryhmäperhepäiväkoteja Seinäjoella on 24 ja perhepäivähoitajia on 130, jotka hoitavat lapsia omassa kodissaan. (Seinäjoen kaupunki, [viitattu 2.5.2013].)

Tutustuin Creen Care toimintaan ja mielestäni sen avulla olisi hyvät mahdollisuudet toteuttaa yhdessä lasten kasvatusta ja lemmikkieläinten yhdessäoloa. Green Care on luontoon ja maaseutu ympäristöön liittyvää toimintaa, jolla pyritään edistämään ihmisten hyvinvointia ja elämälähtöä. Creen Care menetelmä kattaa monia menetelmiä, joita käytetään tavoitteellisesti ja vastuullisesti. Hyvinvointia lisäävät vaikutukset syntyvät luonnon elvyttävyyden, osallisuuden ja kokemuksellisuuden avulla. Creen Care toiminta sijoittuu usein luonnonympäristöön tai maatilalle, mutta luonnon elementtejä voidaan tuoda ja käyttää myös kaupunki- ja laitospäris- töissä. (Creen Care, [viitattu 5.5.2013].)

Eräissä tutkimuksissa on todettu, että jo pelkkä eläimen läsnäolo voi saada aikaan ihmisessä positiivisia ja parantavia vaikutuksia. Eläinten myönteiset vaikutukset ihmisen hyvinvoinnille perustuvat niiden rauhoittaviin kykyihin. Pelkkä eläimen kosketus ja läheisyys tuovat lohtua ja tukea. Rauhoittumista tukee eläinsuhteiden luotettavuus. Eläimen tarjoama lohtu ja läheisyys ovat jatkuvasti saatavilla ja niihin voi turvautua silloinkin kun läheisissä ihmissuhteissa on vaikeuksia. Eläimen kanssa tapahtuvaa kommunikointia helpottaa osaltaan sanojen puuttuminen, koska vuorovaikutus tapahtuu ruumiinkielellä, joka saattaa usein olla sanallista vuorovaikutusta aidompaa ja todellisempaa. Keskeinen ero ihmisen ja eläimen välillä on myös siinä, että eläin ei arvioi eikä luokittele ihmisiä heidän sosiaalisen aseman ja siihen liittyvien ulkoisten ominaisuuksien perusteella. Eläin suhtautuu kaikkiin kohtamiin ihmisiin tasavertaisesti. Ihmisen ja koko perheen hyvinvointia tukee eläimen tuoma rytmitys päivään. Perustarpeiden tyydyttäminen, kuten riittävä lepo, ravinto ja liikunta ovat samanlaisia niin ihmisille kuin eläimillekin. (Creen Care, [viitattu 5.5.2013].)

Luukon (2011, 30) artikkelissa kuvataan ryhmäperhepäiväkodin toimintaa, jossa mukana on kaksi koira. Ryhmäperhepäiväkoti sijaitsee Tampereella ja siellä on kahdeksan hoitopaikkaa lapsille. Koirat ovat ryhmäperhepäiväkodin omistajapariskunnan omia koiria, jotka ottavat osaa omistajapariskunnan työpäiviin tarjoten hoitolapsille mahdollisuuden nauttia läheisyydestä. Ryhmäperhepäiväkodin painopiste kasvatustyössä on liikunnassa ja musiikissa, mutta myös luonnon ja eläinten kunnioittaminen on suuressa osassa. Heidän kaksi koira ovat perheenjäseniä ja kuuluvat heidän elämäntapaan tuoden samalla rikkautta hoitolapsien päivään.

Ryhmäperhepäiväkodissa yhteiset pelisäännöt luovat molemminpuolista turvallisuutta ja koirat saavat olla vain valvotusti lasten kanssa. Ryhmäperhepäiväkodin omistajan mukaan koira on turvallinen kaveri lapsille päivähoitoryhmässä, jos asioihin on paneuduttu huolella etukäteen sekä valvonta on jatkuvaa. Kaiken perustana on molemminpuolinen kunnioitus lasten ja koirien kesken. Hoitopaikassa koirien kanssa lapset saavat kokea onnistumisen riemua ja uusia elämyksiä. Hoitopaikan koirat voivat opettaa lapsille vastuullisuutta, empatiaa, hellyyttä, hoivaamista ja ulkoilun tärkeyttä. Lapsille, joilla ei ole omaa lemmikkiä, hoitopaikan koirat

tarjoavat hienon mahdollisuuden saada kosketusta eläinten kanssa. (Luukko 2011, 31-33.)

Hoitopaikoissa, missä eläimet osallistuvat hoitopäivän arkeen, lapset tottuvat eläimiin ja oppivat niiden myötä vastuuntuntoa ja huolenpitoa. Lapset oppivat myös esimerkiksi koiranhoidon alkeita sekä oppivat lukemaan koirien kehonkieltä ja käsittelemään niitä. Ryhmäperhepäiväkodista hoitopaikkaa ovat hakeneet sellaiset perheet, jotka pitävät koirista, eivätkä heidän lapset ole allergisia koirille. Viime vuosina on kuitenkin paljon keskusteltu lemmikkieläinten terveysvaikutuksista, joissa esimerkiksi koira pidetään altistavana tekijänä lapsen mikrobeille, mistä saattaakin olla hyötyä lapsen immuunijärjestelmän kehittymiselle. (Luukko 2011, 35-36.)

Ryhmäperhepäiväkodissa on huomioitu se, että koirien avulla lapset näyttävät tunteitaan, koira on helppo halata ja silittää silloin kun on iloinen tai surullinen. Koiralle lapset voivat myös kertoa salaisuuksiaan, eivätkä koirat kerro niitä eteenpäin. Eläinten myötä lapset oppivat käsittelemään myös vakavampia aiheita, elämää ja kuolemaa. (Luukko 2011, 36.)

Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjausten mukaan uusia työmuotoja tarvitaan vahvistamaan eri varhaiskasvatuspalveluiden välistä yhteistyötä. Linjausten mukaan päivähoitopalveluiden tulee olla monipuolisia ja erilaisten palvelumuotojen kehittämistä tulee huolehtia. (Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset 2002.)

Varhaiskasvatuspalveluiden kehittäminen vanhempien toiveita vastaavaksi on nyky-yhteiskunnassamme haastavaa. Nykyiset ja tulevat vanhemmat ovat enenevässä määrin valveutuneita ja vaativampia vanhempia myös päivähoitopalveluja kohtaan. Päivähoidon kehittäminen on sen vuoksi ajankohtaista ja perheiden tarpeita kunnioittavaa. Suomalaisissa perheissä lemmikkinä on esimerkiksi koira joka viidennessä perheessä, mikä lisää tarvetta kehittää sellaista varhaiskasvatuspalvelua mihin voitaisiin liittää eläinavusteista toimintaa.

Creen Care menetelmän ja kaverikoiratoiminnan yhteistyöllä voitaisiin kehittää päivähoitopalveluja eläinavusteisessa hengessä. Creen Caren luonnonmukaiset

arvot ja eläimiin sekä luontoon painottuvat toiminnot voidaan mielestäni ottaa käyntään myös päivähoiton puolella. Creen Care toimintaa ja kaverikoiratoimintaa on Suomessa toteutettu jo vanhusten sekä muidenkin sosiaalialan sektoreiden puolella, mutta päivähoiton sektorilla toiminta on ollut vielä melko vähäistä. Kaverikoiratoiminta on nykyisellään vapaaehtoisuuteen perustuvaa, mutta sen kaltaisella toiminnalla päivähoiton henkilöstön omien lemmikkien tuominen päivähoiton arkeen olisi mahdollista. Aiemmin esitetyn artikkelin mukaan ryhmäperhepäiväkodin kokemukset lasten ja koirien yhteisestä arjesta voitaisiin ottaa mallia esimerkiksi kuntien järjestämään leikkitoiminnan toteuttamiseen tai miksipä ei myös päiväkoteihin. Lemmikkien tuomista mahdollisuuksista päivähoiton arkeen ja lasten tunne-elämän sekä sosiaalisten taitojen kehittymiseen olisi varmasti paljon hyötyä myös päivähoitossa.

10POHDINTA

Opinnäytetyönprosessi oli hyvin mielenkiintoinen ja opettavainen. Opinnäytetyöni toi paljon uutta tietoa varhaiskasvattajana toimimiseen sekä uutta näkökulmaa työn tekemiseen. Aiheen valinta oli minulle alusta asti melko selvää, koska kiinnostukseni lapsiin ja lemmikkieläimiin on suuri. Halusin liittää nämä kaksi aihealuetta jollain tavalla opinnäytetyöhöni. Tutkimuksen suunnittelu, aineiston hankinta sekä näin laajan aineiston kirjoittaminen oli minulle uusi ja haastava kokemus.

Aloitin opinnäytetyöni tekemisen miettimällä alustavia tietoja, mitä teoriaosuudessa käsittelen. Lapsen kehityksestä omien kokemusten ja tiedon mukaan määrittelin, mitkä asiat voisivat kehittyä lemmikkien osallisuudesta. Tämän pohjalta keräsin teorialietoa lapsen kehityksestä. Päätin, että lapsen fyysiseen kehitykseen en perehdy laisinkaan, koska mielestäni lemmikkieläimillä ei siihen osa-alueeseen ole mahdollisuuksia vaikuttaa. Teoriaosuuteen koin tärkeäksi liittää myös lemmikkieläinten ja lapsen suhteen kehittymistä sekä lemmikkieläinten ja koirien osallisuutta perheessä.

Aikaisempia suomalaisia tutkimuksia aiheestani ei juuri ole tehty, mikä toi teorian keräämiseen lisää haastetta. Lähdemateriaalin löytyminen kokonaisuudessaan oli hyvin työlästä. Lemmikkieläinten määrittelyn löytyminen oli myös haasteellinen ja yllättävän vaikea tehtävä, koska siihen liittyvää lähdemateriaalia ei ollut saatavilla kuin wikipedian tiedoissa, sen vuoksi tämä lähde on mukana työssäni. Sain kuitenkin kirjaston asiantuntevalta henkilökunnalta apua pulmaani ja sen kautta löytyi yksi lähde asian tiimoilta. Myöskään englanninkielisestä tai ruotsinkielisestä kirjallisuudesta määrittelyä ei löytynyt.

Teoriaosuuden hahmottumisen ja kirjoittamisen jälkeen laadin kyselylomakkeen. Kyselylomakkeen lähetin alle kouluikäisten lasten vanhemmille, joiden perheessä oli lemmikkieläimiä. Kyselylomakkeeseen vastaajat päätin kerätä lakeuden agilityurheilijoiden parista ja tein tiedustelun halukkuudesta osallistua tutkimukseeni. Sain myös tietooni, että seurassamme toimii perhepäivähoitajia, joilla lemmikkeinä on koiria. Tein kyselystäni hieman erilaisen version myös heille, koska halusin lisä-

tietoa tutkimukseeni päivähoidon kasvattajilta. Pohdin tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta aineiston keruustani ja tulini siihen tulokseen, että aineisto on luotettavaa, koska minulla ei ole vastaajiin henkilökohtaista tai läheistä suhdetta vaikka osa heistä harrastaakin koiransa kanssa samassa koiraseurassa kuin minä. Lisäksi luotettavuuteen vaikutti se, että lopuksi vastaajista suurin osa oli minulle täysin tuntemattomia henkilöitä. Tutkimustulosten analysointi oli hyvin aikaa vievää, koska kysymykseni olivat avoimia kysymyksiä. Sain kuitenkin avoimilla kysymyksillä paljon tietoa lasten vanhemmilta ja perhepäivähoitajilta, jollaista en mielestäni olisi saanut monivalintakysymyksillä.

Tutkimusaineistoni mukaan lemmikkieläimillä on vaikutusta lasten kehityksessä monilla eri osa-alueilla. Tärkeimpänä tietona pidin itse sitä, että lapsen tunne-elämän ja tunneilmaisun kehittymiseen lasten vanhempien ja kasvattajien mielestä lemmikkieläimillä oli suuri merkitys. Myös kaikki vanhemmat olivat yksimielisiä siitä, että lemmikkien osallisuudella on vaikutusta myös kiintymyssuhteiden kehittymiseen. Kokonaisuudessaan katsottuna omien aikaisempien näkemysten ja tutkimusaineiston perusteella olen vielä enemmän vakuuttunut siitä, että lemmikkien läsnäololla saadaan aikaan positiivisia vaikutuksia, sekä kehittymistä lasten elämässä.

Sosionomin näkökulmasta opinnäytetyöni on mielestäni ajankohtainen, koska lapsen tunne-elämän ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen tulee panostaa päivähoitossa tulevaisuudessa entistä enemmän. Näiden taitojen oppimiseen tarvitaan uusia menetelmiä ja eläinavusteinen toiminta voi siinä olla yhtenä mahdollisuutena. Sosionomina olen kiinnostunut myös lapsiperheiden hyvinvoinnista ja heille tarjottavista päivähoitopalvelujen valinnanmahdollisuuksista. Perheiden valinnanmahdollisuuksiin on tärkeää kehittää uusia toimintamuotoja, koska nykyisin perheet ovat tietoisempia ja vaativampia palveluiden käyttäjiä. Monien perheiden kokemukset omista lemmikkieläimistä ovat positiivisia, niin mielestäni päivähoitopalveluidenkin valinnanmahdollisuuksiin lemmikkipainotteinen toiminta olisi tervetullutta.

Sosionomina toimiessa opinnäytetyöstäni olen oppinut paljon uusia asioita, joita tulen tulevassa työssäni mahdollisuuksien mukaan hyödyntämään. Kehittämistyö on sosionomin työssä yhtenä tärkeänä osana, ja tulevaisuudessa haluankin kehittä-

tää omaa työtäni päivähoidon parissa yhdessä lemmikkieläinten kanssa. Toivonkin, että myös Seinäjoen seudun päivähoitopalveluiden kehittämisessä otetaan opinnäytetyöni käsittelemät lemmikkieläinten vaikutukset huomioon ja kehitetään palveluja myös tähän suuntaan. Lisäksi toivon, että pienten lasten vanhemmat osaisivat hyödyntää lemmikkieläimiään oman lapsen kasvatuksen ja kehityksen tukena. Tutkimukseni ainakin osoittaa, että lemmikkieläimillä on monia mahdollisuuksia kehittää pientä lasta.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. uud.p. Tampere: Vastapaino.
- Anttila, R. 2005. Persoona 2: Kehityopsykologia. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Beck, A. & Katcher, A. 1996. Between pets and people: the importance of animal companionship. West Lafayette: Purdue University Press.
- Creen Care. Ei päiväystä. Mitä on Creen Care?. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 5.5.2013]. Saatavana: <http://www.gcfinland.fi/MitaOnGreenCarePaavalikko;jsessionid=356A4E981B1A7FF7DFAB10DCD2ADA787?name=MitaOnGreenCare&parentName=MitaOnGreenCarePaavalikko&parentSubName=MitaOnGreenCarePaavalikko>
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 2 p. Tampere: Gummerus.
- Fogle, B. 2006. If your dog could talk: a training guide for humans. London: Dorling Kindersley.
- Hallgren, A. 1991. Ihmisen paras ystävä. Suomentaja Merja Heikkilä. Jyväskylä: Gummerus Oy.
- Hallgren, A. 2005. Tunnista koirasi viestit. Suomentaja Tuula Syvänperä. Helsinki: Tammi.
- Hart, L. 2000. Psychosocial benefits of animal companionship. Teoksessa: Fine Abrey (toim.) Animal-assisted therapy. Theoretical Foundations and Guidelines for Practice. USA California: Academic Press. 41-56.
- Heikkilä, T. 2004. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy
- Heikkinen, M. & Paavonseppä, P. 1996. Lemmikkieläimen merkitys ihmiselle: ihminen – lemmikkieläin – suhteen tarkastelua tarveteoreettisesta näkökulmasta. Oulun yliopisto, käyttäytymistieteiden laitos. Pro gradu – tutkielma.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. ja Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. ja Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Huhtanen, K. 2005. Sosiaalinen vuorovaikutus perustuu onnistuneeseen kommunikaatioon. Teoksessa: T. Parkkinen & S. Keskinen (toim.) Lapsen sosiaalisen kehityksen moninaisuus. Turku. Turun ammattikorkeakoulu, 10.

- Isokorpi, T. 2004. Tunneoppia parempaan vuorovaikutukseen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Isokorpi, T. & Viitanen, P. 2001. Tunnevoimaa!. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Järvinen, K., Tontti, J., Lindblom-Ylänne, S., Niemelä, R. & Päivänsalo, T-M. 2009. Sosiaalipsykologia. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Karling, M., Ojanen, T., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2008. Lapsen aika. 11. uudistettu painos. Helsinki: WSOY.
- Karlson, M. 2004. Koirat piristävät perhekodin arkea. Dialogi 6/2004, 26-30.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, L., 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.
- Kerola, K., Kujanpää, S. & Kallio, A. Ei päiväystä. Tunteesta tunteeseen - ihmismielen tarinat kuvin ja sanoin. [Verkkokirja]. Opetushallitus. [Viitattu 1.2.2013]. Saatavana: http://www.edu.fi/tunteesta_tunteeseen.
- Kronqvist, E-L. & Pulkkinen, M-L. 2007. Kehityopsykologia. Matkalla muutokseen. Helsinki: WSOY.
- L 25.3.1983/304. Laki lasten päivähoidosta.
- Laine, K. 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Lakeuden kaverikoirat. Ei päiväystä. [Verkkójulkaisu]. [Viitattu 1.5.2013]. Saatavana: <http://www.freewebs.com/lakeudenkaverikoirat/esittely.htm>
- Lepistö, T. & Pasto, S. 2007. Kontakti ilman sanoja: eläinavusteinen terapia. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma.
- Luukko, N. 2011. Hoitolapsia ja koiria saman katon alla. Koiramme (3), 30-36.
- McCardle, P., McCune, S., Griffin, J.A. & Maholmes, V. 2011. How animals affect us: examining the influence of human-animal interaction on child development and human health. Washington, DC: American Psychological Association.
- Mc Elroy, S. 1997. Eläimet opettajina ja parantajina. Hämeenlinna: Karisto Oy.

- Millan, C. & Peltier, M. J. 2011. Perheen koira: kolmas koirakuiskaaja-ohjelman tekijän menestysteos. Suomentanut Anna Multanen. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Nurmiranta, H., Leppämäki, P. & Horppu, S. 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. 1. painos. Helsinki: Kirjapaja.
- Palola, L. 2003. Laukki-projekti. Ratsastusterapia psykososiaalisena kuntoutuksena. Teoksessa: O. Linnossuo (toim.) Sosiaalinen ja toiminnallisterapeuttinen työ nuorten kanssa. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 4. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Parkkinen, T. & Keskinen, S. (toim.) 2005. Lapsen sosiaalisen kehityksen moninaisuus. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Penttinen, H. 2002. Kasvu hyvään elämään. Forssa: Aseman Lapset ry.
- Puolimatka, T. 2004. Kasvatus, arvot ja tunteet. Helsinki: Tammi.
- Puolimatka, T. 2011. Kasvatus, arvot ja tunteet. 2. uud. p. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo: Oy Finn Lectura Ab.
- SATHY ry. Suomen amerikkalaisperäisten työkoirarotujen harrastajayhdistys ry. Terapiakoira-toiminta. [Verkkojulkaisu]. 1990-2012. SATHY. [Viitattu 1.5.2013]. Saatavissa: <http://www.sathy.fi/>
- Seinäjoen kaupunki. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 2.5.2013]. Saatavana: http://www.seinajoki.fi/paivahoito/paivahoito_-_toimintaperiaatteet.html
- Suni, H. 2006. Lemmikki on kohta pet. [Verkkolehtiartikkeli]. Helsingin sanomat. [Viitattu 30.4.2013.]. Saatavana: <http://www.kotus.fi/index.phtml?s=876>.
- Suomen Kennelliitto. Ei päiväystä. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 2.4.2013]. Saatavana: <http://www.kennelliitto.fi/FI/kennelliitto/etusivu.htm>
- Suomen Kennelliitto. Ei päiväystä. Mitä on kaverikoira-toiminta? [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 1.5.2013]. Saatavana: <http://www.kennelliitto.fi/FI/koira/kaverikoira/etusivu.htm>
- Suomen Kennelliitto. 2011. Koira ja lapsi. [Verkkojulkaisu] [Viitattu 8.5.2013]. Saatavana: http://www.kennelliitto.fi/NR/ronlyres/F2BB0619-43D1-4E73-864B-BE9CAD6D6DFA/0/111111_koirajalapsi_web.pdf

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset. 2002.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Oppaita 56. Helsinki: Stakes.

Vilkkö-Riihelä, A. & Laine, V. 2005. Mielen maailma. 2, Kehityopsykologia. 1.-4.painos. Helsinki: WSOY.

Wikipedia. Päivitetty 8.3.2013. Vapaa tietosanakirja. [Verkkosivu]. [Viitattu 18.3.2013]. Saatavana: <http://fi.wikipedia.org/wiki/Lemmikkiel%C3%A4in>

Wright, N. & Oliver, G. 1998. Lapsen tunteet. Tampere: Kirjatoimi.

LIITTEET

Liite 1: Saatekirje vanhemmille

Liite 2: Saatekirje kasvattajille

Liite 3: Tutkimuksen kyselylomake vanhemmille

Liite 4. Tutkimuksen kyselylomake kasvattajille

LIITE 1 Saatekirje vanhemmille

Saatekirje sähköposti kyselyyn:

Hei!

Olen tiedustellut teiltä halukkuutta osallistua minun tekemääni opinnäytetyöhön vastaamalla kyselyyni. Nyt kysely on valmis ja olen saanut opettajalta hyväksynnän kysymyksiini.

Opiskelen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa sosionomiksi ja teen opinnäytetyötäni jonka aiheena on lemmikki lapsen kehityksen tukena. Kohderyhmänä ovat alle kouluikäiset lapset.

Vastaukset käsittelen nimettömänä ja kenenkään vastaajan henkilöllisyys ei siis paljastu tutkimuksessani.

Oikein paljon KIITOKSIA teille jo etukäteen vastauksistanne ja toivon, että viitsisitte vastata kysymyksiin ajan kanssa, niin saisin totuudenmukaista tietoa tutkimukseeni. Kysely on tämän viestin liitteenä. Toivoisin saavani vastauksenne ystävänpäivään 14.2.2013 mennessä.

Ystävällisin terveisin: Minna Hautala

LIITE 2 Saatekirje kasvattajille

Hei!

Olen Minna Hautala ja opiskelen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa Sosionomiksi. Teen opinnäyte-työtä aiheesta: Lemmikki lapsen kehityksen tukena. Toivoisin saavani teiltä perhepäivähoitajilta arvokasta tietoa lasten ja lemmikkien yhdessäolosta perhepäivähoidossa. Vastaukset käsittelen täysin nimettömänä ja teidän henkilöllisyys ei siis tule esiin millään tavalla. Kysely on tässä liitteenä ja voitte vastata siihen suoraan ja lähettää sen minulle sähköpostilla osoitteeseen: xxxxxxx.xxxxx@xxxxx.xx tai xxxxx.xxxxxxx@xxxxx.xx tai normaalina kirjepostina osoitteeseen:

Minna Hautala

Xxxxxxxxxxxx

xxxxx xxxxxxxxxxx

Toivoisin saavani vastaukset 22.3.2013 mennessä. Oikein paljon kiitoksia teille jo etukäteen!!!

Terveisin: Minna Hautala

LIITE 3 Tutkimuksen kyselylomake vanhemmille**KYSYMYKSIÄ VANHEMMILLE**

1. Kyselyyn vastaa? (Merkitse rasti)
Äiti____
Isä____
Yhdessä____
2. Ketä perheeseen kuuluu? (Kerro myös lapsen / lasten ikä ja sukupuoli)
3. Mitä lemmikkieläimiä teidän perheeseen kuuluu? Onko lemmikkieläin hankittu perheeseen ennen vai jälkeen lapsen/lasten syntymän?
4. Lapsellemme lemmikki on läheinen / tärkeä koska...
5. Perheellemme lemmikki on tärkeä sen vuoksi, että...
6. Mielestäni lapsi oppii ollessaan lemmikin kanssa yhdessä...
7. Lapsemme osaa / ei osaa näyttää tunteitaan (ilo, suru, rakkaus, viha, pelko ym.) lemmikille...(Minkälaisissa tilanteissa?)
8. Onko lapsen helpompi näyttää tunteitaan lemmikille vai vanhemmalle?
(Miksi, perustele vastauksesi)
9. Mielestäni perheenjäsentemme ja lemmikin / lemmikkien yhteisössä on hyvää se, että...
10. Miten lemmikkieläin voi / ei voi vaikuttaa lapsen sosiaaliseen kehitykseen?

11. Voiko lemmikkieläin vaikuttaa lapsen psyykkiseen kehitykseen? (Perustele vastauksesi)
12. Oletko huomannut lapsen vastuullisuuden kehittymistä lemmikkieläimen myötä? (Perustele vastauksesi)
13. Onko lapsella ja lemmikillä vuorovaikutusta keskenään? (Miten se ilmenee?)
14. Voiko lapsi mielestäsi oppia käyttäytymiseen liittyviä asioita lemmikkiä matkimalla? (Miten, perustele vastauksesi)
15. Voiko lapsella ja lemmikillä syntyä kiintymyssuhde keskenään? (Perustele vastauksesi)
16. Miten lasten kasvatus ja lemmikkieläinten opetus eroaa toisistaan? Onko niissä jotain samaa?
17. Miten lapsen empaattisuus kehittyy lemmikkieläimen myötä? (Empaattisuudella tarkoitetaan auttavaisuutta, ystävällisyyttä, kohteliaisuutta, ilon ja mielihyvän tuottamista)
18. Voiko lapsi ja lemmikki olla leikkikavereita keskenään? (Miten ja millä tavoin se näkyy ja toteutuu?)
19. Haluaisitko lapsesi päivähoitoon sellaiseen hoitopaikkaan missä lemmikit olisivat osa päivähoidon arkea? (Miksi, perustele vastauksesi)

Oikein paljon kiitoksia vastauksistanne ☺ Toivoisin saavani vastauksenne viimeistään ystävänpäivään 14.2.2013 mennessä ☺

LIITE 4 Tutkimuksen kyselylomake kasvattajille**KYSYMYKSIÄ KASVATTAJILLE**

1. Kyselyyn vastaajan koulutus/ammattinimike? Kauanko olet toiminut työssäsi?
2. Mitä lemmikkieläimiä teillä on kotona? Kuinka kauan teillä on ollut lemmikkieläimiä?
3. Minkä ikäisiä lapsia teillä on hoidossa? (Kerro myös sukupuoli)
4. Lapselle lemmikki on läheinen / tärkeä koska...
5. Mielestäni lapsi oppii ollessaan lemmikin kanssa yhdessä...
6. Lapsi osaa / ei osaa näyttää tunteitaan (ilo, suru, rakkaus, viha, pelko ym.) lemmikille...(Minkälaisissa tilanteissa?)
7. Onko lapsen helpompi näyttää tunteitaan lemmikille vai hoitajalle? (Miksi, perustele vastauksesi)
8. Mielestäni lasten ja lemmikin / lemmikkien yhteiselossa on hyvää se, että...
9. Miten lemmikkieläin voi / ei voi vaikuttaa lapsen sosiaaliseen kehitykseen?
10. Voiko lemmikkieläin vaikuttaa lapsen psyykkiseen kehitykseen? (Perustele vastauksesi)
11. Oletko huomannut lapsen vastuullisuuden kehittymistä lemmikkieläimen myötä? (Perustele vastauksesi)

12. Onko lapsella ja lemmikillä vuorovaikutusta keskenään? (Miten se ilmenee?)
13. Voiko lapsi mielestäsi oppia käyttäytymiseen liittyviä asioita lemmikkiä matkimalla? (Miten, perustele vastauksesi)
14. Voiko lapsella ja lemmikillä syntyä kiintymyssuhde keskenään? (Perustele vastauksesi)
15. Miten lasten kasvatus ja lemmikkieläinten opetus eroaa toisistaan? Onko niissä jotain samaa?
16. Miten lapsen empaattisuus kehittyy lemmikkieläimen myötä? (Empaattisuudella tarkoitetaan esim. auttavaisuutta, ystävällisyyttä, kohteliaisuutta, ilon ja mielihyvän tuottamista)
17. Voiko lapsi ja lemmikki olla leikkikavereita keskenään? (Miten ja millä tavoin se näkyy ja toteutuu teidän arjessa?)
18. Kuinka paljon lemmikit ja lapset ovat yhdessä lapsen hoitopäivän aikana?
19. Kuinka huolehdit lapsien ja lemmikkien turvallisuudesta lapsien hoitopäivän aikana?
20. Miten koet lapsien ja lemmikkien ”yhteiselon”? Onko se haasteellista vai palkitsevaa? (Perustele vastauksesi)

Oikein paljon kiitoksia vastauksistanne ☺ Toivoisin saavani vastauksenne viimeistään 22.3 mennessä☺